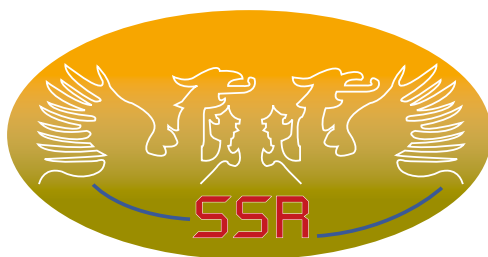

de ovend

Stellingwarfs tiedschrift

50e jaorgaank no. 5
oktober 2022

Kolofon

De Ovend wodt uitgeven deur de Stichting Stellingwarver Schrieversronte en komt zes keer in et jaor over de heerd bi'j de leden/ab. In dit blad verschienen bi'j'dregen op et terrein van de Stellingwarver schrieveri'je, taelkunde, volkskunde, geschiedenis en taelbeweginge.

Redaktie Kjest Herder, Jan Koops en Sietske Bloemhoff
Buro-redakteur Abel Darwinkel

DTP BVK grafisch vormgever, Haulerwiek

Omslag Sietske Bloemhoff

Drok Printbase, Sunt-Jehannesge

Adres Stichting Stellingwarver Schrieversronte,
Willinge Prinsstraote 10,
8421 PE Berkoop/Oldeberkoop
Till. (0516) 451108

**Eupeningstieden
administraosie** Deensdag t/m donderdag: 9.00 ure tot 16.00 ure
Overleg mit aandere mitwarkers kan alliend nao tillefonische ofspraak

E-mail info@stellingwarfs.nl

Webstee www.stellingwarver-schrieversronte.nl
www.stellingwarfs.nl - (algemien)
www.stellingplus.nl - (aktiviteiten)
www.stellingia.nl - (digitaal kenniscentrum)

Ok te volgen op

Lidm./Ab. € 20,00 in et jaor
Opzeggen kan schriftelik tot ien maand veur et begin van een ni'j jaor

Losse nommers € 4,00

ISSN 0166-7351

D'r mag gien wark uut dit blad overneumen wodden zonder schriftelik goedvienen van de maeker(s).

De Stellingwarver Schrieversronte het per 1 jannewaori 2012 een kulturele ANBI-staotus. Dat betekent dat bi'j een gift an oonze stichting et bedrag verhoogd wodt mit 25%, tot een maximum van € 1250,00 in et jaor. Giften bin oftrekber, as die meer as 1% van jow inkommen binnen.

INHOOLD

Graf mit een verhael

De Blauwhof

Stellingwarfs in et wild

Otto, heer van Buil

Foto's/ofbelings

Omslag: Graf mit een verhael op et karkhof van Buil (zie blz. 3). Foto: Kristian Klok

blz. 3	graftombe.nl
blz. 4	deeversarchief.nl
blz. 5	rkd.nl
blz. 6	Marinemuseum Den Helder
blz. 10	Harmen Houtman
blz. 12	Pim Mulder en Ooldhiedkaemer West-Stellingwarf
blz. 13	Archief Van Nieuwenhoven
blz. 17	Sietske Bloemhoff
blz. 18	Johan Veenstra, Henk Jager en Hendrik Betten
blz. 13, 19	Sietske Bloemhoff

- 2 **Jan Koops**
Et veuroffien
- 3 **Carol Klok**
Graf mit een verhael
- 7 **Jaap Sikkema**
Twie riempies (*gedichten*)
- 8 **Sjoukje Oosterloo**
De snuuptromme (*verhael*)
- 10 **Harmen Houtman**
Twie oolties (*gedicht*)
- 11 **Sietske Bloemhoff**
Hler vuul ik me thuus - Ni'j boek over de geschiedenis van de twaelf buurtschoppen van West-Stellingwarf
- 13 **Van de redaktie**
Fout in de veurige Ovend
- 14 **Kjest Herder**
Aeventuur op et strand (*verhael*)
- 17 **Sietske Bloemhoff**
Meer as 400 Stellingwarver naemen in de rebriek
Stellingwarfs in 't wild
- 19 **Attie Nijboer**
Veiligelaanders (*gedicht*)
Jan Willem Teijema
Meert (*gedicht*)
- 20 **Van de redaktie**
Meensken (*uit de aldereerste Ovend van september 1972*)
- 21 **Lammert G. Jansma**
'Fout' in Oost-Stellingwarf

Mien laeste

Omreden ik per 1 jannewaori niet meer in de redaktie van De Ovend zitte, en et decembernummer een themanummer wodt vanwegens et vuuftig jaor bestaon van dit blad, zal dit et laeste Veuroffien wezen daj'm van mi'j lezen zullen. We hebben al iene op et oge die warschienlik de penne overnemen zal en daor lezen jim vanzels uterlik in et eerste nummer van volgend jaor meer van.

As redaktielid kriej' vaeke as ien van de eersten de stokken te lezen die anbeuden wodden om in dit prachtige tiedschrift plaetst te kriegen. Daor zit van alles tussen. En mit van alles doel ik veural op 'e ofwisseling in et inzunnen wark. D'r bin stokken bi'j over warkelik gebeurde veurvallen in oonze kontreinen, of over meer of minder bekende meensken uut de streek. Mar ok humoristische verhaelen, proza en gedichten kommen veurbi'j. Waoj' as redaktielid dan al veur oppassen moeten dat is dat jow eigen veurkeur niet bepaolen gaot wat in De Ovend terecht komt. Dat zol trouwens ok niet kunnen omreden d'r meer meensken in de redaktie zitten en zo vul ie mekeer goed an of hool ie mekeer zo now en dan misschien es bi'j de les.

Mar butendat: ok al vint de redaktie een verhael, of gedicht of wat anders now niet echt van topkwaliteit, dan nóg kan d'r alle reden wezen om et toch mar te plaetsen, want: zovule Stellingwarvers, zovule zinnen.

En lao'we eerlik wezen: elke twie maond kuwwe oons d'r opni'j over verbaozen dat bi'j et toch niet zo manmachtige tal Stellingwarvers zovule inspiraasie beschikber is, dat d'r ieder keer weer een mooi varieerde Ovend op 'e matte of in de busse vaalt.

De laeste tied he'k ok wat oolde nummers van De Ovend in hanen had, uut de eerste jaoren van et blad. Aj' dan zien hoe de 'klub' doe al slim enthousiast was en dat ze doe een blattien op poten zet hebben dat in al die jaoren deurgruud is tot et kleurige, en elke keer weer prachtig opmaekte, tiedschift dat de laeste jaoren verschient, dan kuj' wel haost zeggen dat De Ovend een baeken is in de Stellingwarven en veur Stellingwarvers die buten de geboortestreek wonen: et verbint meensken mit mekeer en brengt de tael en kultuur veur et voetlocht. Zo now en dan bin 'k de oflopen jaoren hier en daor ok nummers van De Ovend tegenkommen in waachtkaemers. Da's hiel mooi vanzels, want dan kun ok meensken die gien lid binnen en et blad ok niet van familie of buren kriegen, d'r tóch es deurhenne blaederen.

Now staon de meerste nummers intied op 'e webstee van de Schrieversronte, mar a'k eerlik bin: ik heb liever et pepieren blad in hanen. Et votgeven an buren en familie doe 'k ok niet. Et het blieken daon dat ik zo now en dan es in een oolde Ovend infermaasie vien die ik weer bruken kan veur een artikel daor ik over schrieve.

D'r staot op 'e binnerkaante van et omslag daj' niks uut dit blad overnemen meugen zonder schriftelik goedvienen van de maeker(s). En et is vanzels wel zo fesoenlik om van een schriever of schriefster mitwarking te vraogen veur et overnemen van teksten, mar ik daenke dat de meersten daor gien inkeld perbleem mit hebben zullen omreden zi'j juist stokken in de eigen tael schrieven om die tael deurgeven te kunnen.

Kiek, mit geld is et zo dat aj' et bruken dan raek ie et kwiet, mar veur een tael gelt daj' et juist in staand holen aj' die bruken. Dat ik zol jum nugen willen: hej' nog nooit wat in et Stellingwarfs schreven? Klim in de penne en stuur es wat in. Over taelflaeters hoej' je niet bange te maeken; die haelt de redaktie d'r wel uut.

Graf mit een verhael

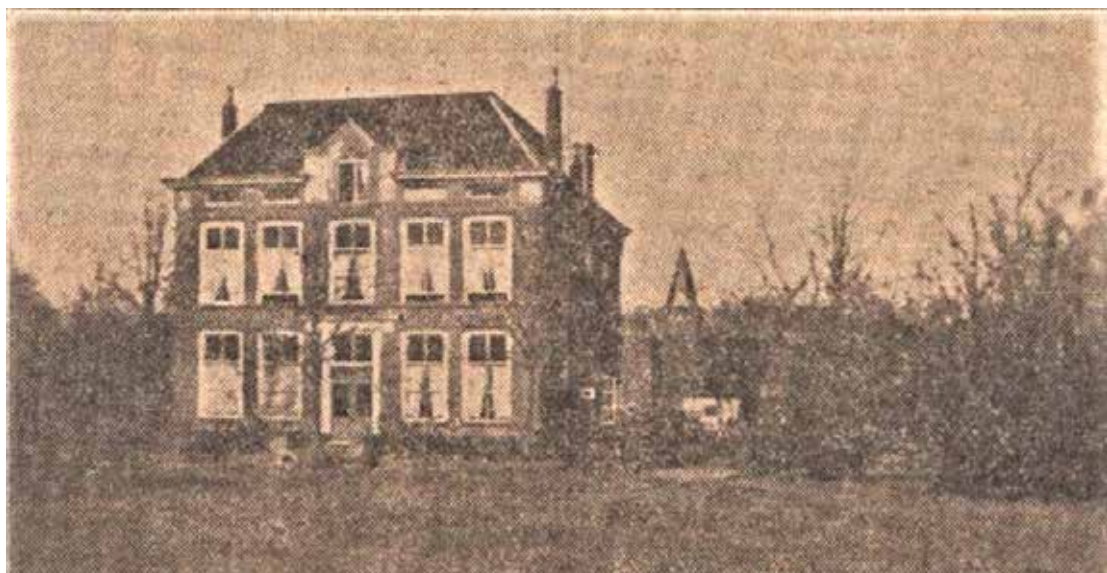
Graf van De Ruyter de Wildt in Buil.

Veur de liefhebbers van de Stellingwarver streekgeschiedenis bin karkhofen in oonze kontreinen vaeke antrekkelike plakken om zomar es wat omme te beinse-len. Somstieden kuj' d'r letterlik veur inter-ressaante bevienings kommen te staon. Zo leup 'k nog niet zo lange leden op 't karkhof van Buil tegen et graf an van een zekere De Ruyter de Wildt, vlakbi'j de klokkestoel mit zien oolde luudklokke van 1399. De dubbele naeme op 'e beheurlike grafstien trok mien andacht. Nao wat onderzuuk dee blieken dat de beroemde Nederlaanse zeeheld admiraal

De Ruyter een vere veurvader was van de in Buil begreven Jacobus Franciscus de Ruyter de Wildt. Hieronder wat meer over disse grootgrondbezitter die nooit vermoeden kund hadde dat de naeme die hi'j an zien laandgoed in et vroegere Klein Waoteren gaf ok de naeme wodde van et tegenwoordige dörp Zorgvlied.

Oold- Indiëgaonders kopen Groot - en Klein Waoteren

Doe in 1859 de Maotschoppi'je van Weldaodighied feliet gong wodden et jaor daarop

Et laandhuus Castra Vetera in Zorgvlied. Op 'e achtergrond de toren van de Andreaskarke.

heur bezittings in Groot Waoteren (now Waoteren) en Klein Waoteren (now Zorgvlied) veur 52.905,50 guldens - zoe'n dikke zes ton an tegenwoordige euro's - verkocht an twee manluden. Onder eren in de *Liwwadder Kraante* van 21 september 1860 las ik dat mien betovergrootvader Adriaan Kasper van Groot Waoteren - hi'j warkte as opziener bi'j de Maatschoppi'je - de meensken die belangstelling toonden rondleided hadde langs de gronden en bouwarken die in verschillende kraanten te koop stonnen.

De iene koper was D.H.R. van Gelder van Leiden, de aandere J. F. de Ruyter de Wildt van Amsterdam. Disse beide kenden mekeer haost zeker vanuut Nederlaans Oost-Indië waar zi'j as kolonisten een vermogen bi'j mekeer gadderd hadden. De mannen wollen kennelik heur centerasie investeren in Drentse grond die doe spotgoedkoop was.

Van Gelder kreeg bi'j een verkoop die holen wodde in 't logement De Oolde Veenhoop van Smilde zoe'n dikke 640 bunder grond toewezen, mit daorbi'j een boereplaetse in Groot Waoteren. In wat now et hotel in Frederiksoord is kwam Ruyter de Wildt in 't bezit van zoe'n 1300 bunder laand in Klein

Waoteren. Daor stonnen ok nog et vroegere Laandbouwinstituut op, een boerderi'je mit een schaopekooi en de bedoeninkies van wat keuterboerties.

De Ruyter de Wildt gaf zien ni'je grondbezit de naeme van Laandgoed Zorgvlied. Mischien wel omdat hi'j him gien zorgen meer maeken hoefde over de weerde van zien in de grond mit gebouwen belegde centen. Op zien laandgoed leut de grootgrondbezitter in 1861/'62 een groot butenhuus bouwen. De meensken uut de omkrieten hadden et over 'et kesteel' as et gong om et indrokwekkende huus mit achttien kaemers en een hoogte van vuuftien meter dat an et begin van de Keukenlaene bouwd wodde. Aj' d'r boven op stonnen koj' bi'j helder weer de karketoren van Stienwiek en de uitkietoren van Oranjewoold zien.

Wel een dubbele naeme mar niet van aodel

Jacobus Franciscus de Ruyter de Wildt (1809-1870) wodde op 20 december 1809 geboren. Zien heit Jacobus de Wildt was doe borge-meister van Nieuwer-Amstel bi'j Amsterdam. Iene van zien mem Jacoba Maria Parker heur

betovergrootmoeders was een kleindochter van de admiraal Michiel Adriaanzeune de Ruyter. Ondaanks dat d'r vanof de admiraal tot an Jacoba toe zes generaosies over hennegaon weren, kreeg z'j et nao heur trouwen mit Jacobus de Wildt bi'j keuning Willem I veur mekeer dat heur man en beide zeunen Jacobus Franciscus en Johan Willem in 1817 de naeme De Ruyter veur die van De Wildt zetten mochten. Z'j konnen ok et familie-waopen van De Ruyter gebruiken.

Jacob Parker heur oorspronkelik uut Engelaand ofkomstige veuroolden weren van aadel. Daoromme vreug z'j de keuning ok nog om heur man en kiender een aodelike titel te geven. Mar dat verzuuk wodde ofwezen. Jacobus de Wildt zat daorveur niet genoeg in de sloppe was.

Van Jacob de Ruyter de Wildt is gien ofbelinge vunen, wel van zien zeune Alexander.

Kolonist in Indië

Jacob de Ruyter de Wildt gong om 1834 henne naor Nederlaans-Indië. Hi'j warkte daor in Semarang op Java as ambtener bi'j de Nederlaanse Haandelsmaatschoppi'je. As bi'jverdienste dreef hi'j 80 km zudeliker een plantage. Jacob trouwde in 1837 mit de in Semarang geboren Henriette Otteline Clara Elisabeth Holmberg de Beckfelt. Z'j was tien jaor jonger en kwam uut een slim rieke familie. Et echtpeer gong in Semarang wonen in een laandhuis mit een grote kaampe mit gespikkelde hatten veur 't anzien. D'r wodden drie zeunen geboren, Jacob Willem, Willem Jan en Alexander. De jongste zeune Alexander zol van 1868 of vuuf jaor laank borge-meister van Smilde wezen.

Et gezin De Ruyter de Wildt bleef tot 1854 in Indië en gong doe weeromme naor Amsterdam. In 1862 betrokken z'j et ni'jbouwde laandhuus in Klein Waoteren. Daorbi'j was ok een koetshuus en peerde- en koestal. Veur de bouw van et gehiel weren zoe'n kwat miljoen stiender met peerd en waegen over haost onbegaonbere mennings anvoerd vanuut Willemsoord. Inkelde peerden overleefden dat niet.

Et laandgoed Zorgvlied beston veerder uut bos, heide en hujlaand. Op stokken anmaekte heide wodden onder eren eerpels, rogge en boekweit verbouwd. D'r weren ok een tal boerderi'jen mit koenen, varkens en schaopen. Van disse laeste beesten hadde De Ruyter de Wildt, tegere mit Van Gelder, d'r zoe'n duzend, mit eigen schaophuders in dienst. Over de op et boerebedrief van de familie Talen kaarnde botter wodde tot veer in de omgeving slimme pocht. Bosbaos Roos hul him in de bossen doende mit de perduktie van veural ieken- en birkenhooft. En de tuunman Gerritsen was de baos van de gruuntetuun en de verschillende vruchtboemen, die bi'jglikeks lekkere kossen en viegen opbrochten. De Ruyter de Wildt zels zal wel

de leiding had hebben over de bedrievighied op et laandgoed.

Arfstokken van de admiraol

Jacoba Maria Parker, de mem van Jacob de Ruyter de Wildt, bezat vule weerdevolle arfstokken van heur veurvader de admiraol. Zoas kapteinsbrieven, dagboeken, een gouden saobel as ereteken van de verovering van Chattam, schilderij'en en familiepetretten. En ok nog de reservesleutels van De Ruyter

zien graftombe in Amsterdam. Een dikke twintig jaor nao 't overliden van Jacoba in 1841 kwammen al disse spullen bi'j heur zeune Jacob op et Laandgoed Zorgvlied terecht. Meer dan vuventwintig jaor nao Jacob zien dood in 1870 wodde alles deur de naokommelings verkocht an et Rieksmuseum in Amsterdam. De opslag en et opknappen van de spullen was veur de familie te kostber wodden.

Zeeheld admiraol De Ruyter

Michiel Adriaanzeune de Ruyter (1607-1676) van Vlissingen, een tiedgenoot van de bekende Stellingwarver Pieter Stoefzaand van Peperge, gong al op zien elfde jaor de zee op. Op zien dattigste hadde hi'j him opwarkt tot kaptein bi'j de marine. Al gauw hadde De Ruyter genoeg centerasie verdiend om an de wal rentenieren te gaon. Mar dat gong niet deur. In 1652 wodde him vraogd om vlootvoogd te wodden doe oonze Republiek veur de eerste keer op 'e Noordzee in oorlog kwam mit Engelaand. Naodat een jaor laeter de vrede tekend wodde nam De Ruyter as vice-admiraol nog diel aan verschillende oorlogen in de Oostzee. Ook streed hi'j tegen de piraoteri'je in de Middellaanse Zee.

Zien grootste sukses behaalde De Ruyter tiedens de twiede oorlog mit de Engelsen. In zien beroemd wodden Tocht naor Chattam van juni 1667 wodden dattien Engelse marineschippen tot zinken brocht. In 1670 sneuvelde de admiraol in de baai van Syracuse op Sicilië naodat iene van zien bienen an fladden scheuten was. De zeeman wodde bi'jzet in een indrokwekkend praolgraf in de Ni'je Karke an de Dam van oonze heufdstad. Hi'j leut een vermogen nao van now zo'e'n vierehalf miljoen euro. Vroeger zongen we op 'e legere schoele nog et lietien over De Ruyter dat begon mit: 'In een blauw gerute kiel, dri'jde hi'j an 't grote wiel ...' In 2015 koj' in de bioskoop een historische aeventurenfilm over de zeeheld zien.

Et levensaende van De Ruyter de Wildt

Tiedens zien leven legde Jacob de Ruyter de Wildt him nog toe op et schilderen van laand-schoppen in de trant van de Haagse Schoele. In zien tied op et Laandgoed Zorgvlied wodde de man nog veurdreugen as lid van de Twiede Kaemer, mar hi'j wodde niet keuzen.

De Ruyter de Wildt raekte op 25 november 1870 op 60-jaorige leeftied uut de tied. Hi'j raekte om onduidelike reden begreven in Buil en niet, zoas te verwaachten, in Diever. Mischien gong hi'j bi'j leven op 'e zundaegen graeg in Buil naor de kärke. Onder de briede grafstien was ok ruimte beschikber veur zien vrouw as et zo veer was. Mar de wedevrouw verhuusde nao de dood van heur man eerst naor De Smilde en doe naor Arnhem. Daor raekte ze in 1886 uut de tied en zal ze ok wel begreven wezen.

Et laandgoed Zorgvlied kwam in 1879 in hanen van Lodewijk Guillaume Verwer die et laandhuus de naeme Zorgvlied gaf. Daorveur hadde de familie Reuter d'r woond en nao Verwer was et van de families Ackermann en Pasmaan. Willem Frederik Ackermann nuumde et huus Castra Vetera, Latiens veur 'de oolde kaamp'. Die naeme zol verwiezen naor een vroeger Romeins legerkaamp bi'j Xanten an

de Rijn in Duutslaand. Ackermann zien vrouw Luise Hahne was 'n Pruuus.

In 1939 wodde et laandhuus Castra Vetera sloopt. De oorspronkelijke naeme Zorgvlied van et laandgoed bleef vanof ongeveer 1900 deurleven in de naeme van et tegenwoordige dörp Zorgvlied. As andenken an de vroegere grootgrondbezitter is daor now nog de De Ruyter de Wildtlaene.

Bronnen

- 'Het landgoed "Zorgvlied" van den heer J.F. de Ruyter de Wildt', *Landbouw- courant*, 21 oktober 1869.
- Otto van de Meij, 'Hoeders van De Ruyters naam', *Jaarboek Centraal Bureau voor Genealogie*, Den Haag, 2008.
- Janneke Hielkema en eren, *Uit de geschiedenis van Wateren, Zorgvlied en Oude Willem*, Stellingwarver Schrieversronte, 2020.
- Jan Blauw en eren, *Fragmenten uit de geschiedenis van de gemeente Diever*, Historische Vereniging Gemeente Diever, 2021.
- www.dieversarchief.nl; www.delpher.nl; www.deruyter.org; www.dorpsarchief.jouwweb.nl; geni.com; https://nl.wikipedia.org/wiki/Michiel_de_Ruyter

Jaap Sikkema

Twie riempies

1.

*Hi'j hoolt wel van een slok
Tot heur grote argernis
As 't gaot van klok-klok-klok
Wet zi'j hoe laete as 't is.*

2.

*As 't in je kop niet lekker zit
Et is een waarhied as een koe
Ok al hej' een goolden gebit
Et dot d'r gien donder toe.*

De snuuptromme

Neffens mi'j is et disse maond al twie jaor leden dat mien buurman Pieter achter mi'j kommen is te wonen. We appen wel es as d'r wat biezunders is en een stokmennig keren is hi'j bi'j mi'j west om een kopien koffie, tegere mit zien vrundinne waor hi'j een lat-relaasie mit het. De laeste keer doe ze hier weren zee Pieter bi'j et votgaon: 'Now moe'n jow ok es een keertien bi'j mi'j kommen. Ik bin de hieltied de boel in huus nog wat an et opknappen, mar as et klaor is laot ik et even weten.'

Kotleden was et zo wied, daor kwam een appien: 'Hoj buuf, ik daenke dat et morgenvroeg wel lokt veur een bakkien koffie.' Zodoende bin ik daor henne west en et was best gezellig. Votdaolik heb ik doe zien dochtertien van elf jaor ok kennen leerd, een lief en een betien bleu maegien. Pieter het nog een ooldere zeune en dochter, ze wonen om en om bi'j Pieter of bi'j zien ex. Hi'j hadde de kaemer al hielendal opknapt, mar de trappe gaf him hiel wat heufdbrekens, vertelde Pieter. D'r zatten wiethoevule dikke laogen liem op en die weren d'r mit gien meugelikhied of te kriegien.

'En de trappeleunings, wat ze daor mit uutvreten hebben, Joost mag et weten. Ze lieken wel vergaon, wiels mien huus in etzelde jaor bouwd is as jowes en die bin nog goed.'

'Dan moej' ni'jen kopen, van die ronde leunings diej' mit je hiele haand omvatten kunnen, die heb ik d'r ok anzetten laoten,' raodde ik him an.

'Ja, mar wat kosten die wel niet?'

'Omdebi'j twiehonderd euro,' was mien bescheid.

'Ja, mar dat heb ik niet. Heb ie die oolde leunings nog, dan kan ik die d'r wel anzetten.'

'Spietig genoeg niet, die het mien klussiesman mitneumen,' zee ik.

Zodoende kwam ik d'r achter dat hi'j et niet al te roem hadde wat de centen anbelangt. Ok wel te begriepen: scheiden en een aander huus kopen, en mit nog drie schoelegaonde kiender, dat lopt in de pepieren. Doe ik zo es om me hennekeek, vul et me op dat d'r een twiezits zwat kleurd baankien van keunstleer ston en nog een makkelijke stoel. Dat is netuurlik niet vule aj' alle drie de kiender thuus hebben en somstieden is zien vrundinne d'r ok bi'j. Bovendien vun ik et ok een trieste boel omreden de vloer ok van grote zwatte tegels was. Mar ja, zo bin d'r zovule meensken die roeien moeten mit de riemen die ze hebben. De gezellighied hadde d'r die morgen liekewel niks onder te lieden.

Doe ik weeromme was in mien eigen gedoente, begon et te warken in mien bovenkaemer. Ik belle mien klussiesman as hi'j mien oolde trappeleunings ok nog argens liggen het, bedocht ik. Zo docht, zo daon. Votdaolik heb ik him beld, en verempeld: hi'j hadde ze nog in de schure liggen. As ik bi'j jow in de buurt komme za'k ze bi'j je ofleveren, beloofde hi'j. Mitien heb ik Pieter bericht daon van et goeie ni'js en hi'j was d'r meraokelse bliede mit. 'As de leunings bi'j mi'j weeromme binnen bel ik je,' beloofde ik.

Doe ik nog es een posien nao zat te prakkeseren wodde et in mien onthoold weer wat helder. Hadden mien bruur en zien vrouw et d'r laestdaegs niet over dat ze heur hoekbaanke wel kwiet wollen? Weer hadde ik rap de tillefoon an mien oor en kreeg votdaolik kontakt. Mien schoonzuster nam op en op mien vraoge as ze de hoekbaanke al kwiet weren kreeg ik as bescheid: 'Nee, die hebben we al op internet staon om vergees of te haelen, mar gieniene meldet him.' Ik dee heur et verhael van mien buurman en vreug as ze even een foto van de baank

an me sturen wol. Dat was in een poep en een scheet gebeurd. En warkelikwaor, et was een prachtige baank, d'r mekeerde hielendal niks an. Die foto heb ik naor Pieter stuurd, mit de boschop dat as hi'j d'r belang bi'j hadde, hi'j de baank vergees ophaelen kon. Ik zee d'r wel bi'j dat hi'j dan een aende rieden mos, hielendal dwas deur Drenthe tot an de greens mit Duutslaand. Pieter was in de wolken, hi'j wol de baank slimme graeg hebben. Dat aende rieden is netuurlik nog een stok goedkoper as de anschaf van een ni'je baank, vun hi'j.

Een weke laeter stonnen Pieter en zien vrundinne in de stromende regen bi'j mien bruur en schoonzus veur de deure om de baank op te haelen. Alles paste niet hielemaole in de auto en et anhangwaegentien; dat was zoe'n klein karregien mit een deksel d'r op. Gelokkig beston de baank uut allemaole losse onderdielen, zodoende hebben ze een pat van de baank bovenop et karregien laeden en kwam d'r een dekzeil van mien bruur overhenne om de boel dreuge te holen. Aovens kreeg ik al een appien mit een foto van Pieter, de baank ston te plak en et wodde now een stok gezelliger in de kaemer. Alderdeegst de jeugd was d'r mar wat wies mit, now konnen ze mooi op 'e baank hangen te tillevisiekieken.

D'r verstreken een peer daegen doe op een aovend Pieter bi'j mi'j op 'e stoepe ston. Hi'j brocht me et dekzeil van mien bruur weeromme, bovendat gaf hi'j me een grote tromme vol snuup. Hi'j hadde d'r een hiel verhael bi'j, mar omreden ik wat slecht heure heb ik alles niet goed verstaon. Bovendat was ik te eigenwies om him nog es te vraogen wat hi'j zegd hadde. Ik heb him uutgebred bedaankt en zegd dat mien bruur en schoonzuster wel weer een keer kommen zollen, dan nammen ze et dekzeil wel weer mit.

De tromme mit snuup daor dee ik now en dan es een greep in, et weren alderhaande verschillende soorten en wat weren ze lekker! Ik hadde al bedocht dat as die tromme dommiet leeg wezen zol ik daor mooi mien waskniepers in doen kon. Et emmertien waor ze now in zitten vaalt zowat uitmekeer.

Doe mien bruur en zien vrouw een peer weken laeter bi'j me kwammen om et dekzeil weer op te haelen, trakterde ik ze uut de snuuptromme. 'Disse tromme mit snuup heb ik van Pieter kregen, stokte ik heur uut. Dat zal wel veur mien bemuuienis mit de baankdeal west wezen, miende ik. De snuuptromme gong nog veur de twiede keer rond, mien gaasten vun de snupies ok hiel lekker.

Een stokmennig weken laeter brocht mien klussiesman de trappeleunings weeromme. Mitien heb ik Pieter een appien stuurd en de ere aovend kwam hi'j al om ze op te haelen. Wiels we deur huus naor mien garage leupen vreug Pieter: 'Wat zeden je bruur en zien vrouw van de snuuptromme?'

Hen!!! Mien hassens warkten op volle toeren, ze kraekten d'r over, dit is foute boel, scheut et deur me henne. 'Och ja, dat is ok zo, die hebben ze vergeten mit te nemen. Mar ze kommen wel weer en dan zullen ze de tromme wel mitnemen, ik zal d'r goed omme daenken dat ze die niet weer vergeten, redde ik me d'r mit een leugentien om bestwil uut. 'Dan zullen ze et wel an je weten laoten, daenk ik, dee ik d'r nog een scheppien bovenop.

Fi'j, fi'j, wat hej' daor weer een flaeter sleugen, foeterde ik op mezels doe buurman vot was. Zoks kriej' aj' niet goed heuren kunnen, ik zal et wel weer niet goed verstaon hebben, zoas wel vaeker gebeurt.

Aovens heb ik vot mien familie beld en de boel uutstokt. Ze lachten heur daor in Drenthe een stieselbulte. 'En ie hebben oons ok nog wel twee keer trakteerd uut de snuuptromme, ze weren meraokelse lekker, was et lacherige bescheid.

De ere dag heb ik votdaolik ok zoe'n trommegien mit snuup kocht, wel wat kleinder omreden de grote tromme nog lange niet leeg was. Daor hebbe ik de inhoold weer mit anvuld. Veur de wissighied heb ik de tromme ok mar weer goed dichtelak mit plakbaand, dan kan 'k d'r niet

meer bi'j verzin uut snupen. Veur mi'j zal d'r wel niks eers op zitten as omme te kieken naor een aandere knieperbak, dochte ik een betien sneu. Et waachten is now op mien bruur en de vrouw tot ze weer bi'j me kommen, dan kan de tromme mar verhuizen naor et Drentse laand.

Harmen Houtman

Twie oolties

*Waachtende in de meitied
staan twie oolties bi'j mekeer,
onwisse leunende in de aovendzonne.*

*An et Voetpad boerkten ze
al jaoren op een klein spullegien
midden in dit sompige rietlaand.*

*De eibers vertelden hieltied weer
dat gele dotters bluuien zollen,
vuurvlinders cirkelden nog hoger
as de nokke van et rieten dak.*

*Munnikeburen was heur dörp,
de Scheene heur hoolvaaste;
stromende baoke tussen kleine tenten.
Geluud van haostige klompen galmt
nóg op 'e witte dri'j over et waeter.*

*De reenfels op heur baste
beschrieven et leven van vrotten
tussen de verraoderlike petgatten,
heur schölk versleten, zien pette schurf.*

*Moggies stikken in noestige wangen.
Takkies as uutoeptekens achter woorden.*

*De zoemer ropt in gaanzetael,
ze bugen et heufd naor mekere,
sloemeren wat en weten niet
of heur haor weer gruun kleuren zal.*

Hier vuul ik me thuus – Ni’j boek over de geschiedenis van de twaelf buurtschoppen van West-Stellingwarf

De gemiente West-Stellingwarf telt vandaage-de-dag behalven 26 kleine en grote dörpen ok twaelf bewoonde buurtschoppen. Dat bin *Riesberkaampen, Boekelte, Noordwoolde-Zuud, De Miente, et Rooie Dörp, Keuningsbargen, Zeuvenroeden, Euverburen, De Gracht, Schoterziel, De Blauwhof* en *Munnikezeel*. De meerste buurtschoppen kennen een lange geschiedenis, die soms hiel wat ieuwen weeromme in de tied gaot. Zo is bi’jgliks de benaeming Boekelte al zoe’n 500 jaor oold en ontston de buurtschop Euverburen in et jaor 1657.

Verhaelen mit veul (oolde) foto’s

Al een schoffien leden begon De Ovend, op mien initiatief, mit een serie verhaelen over de buurtschoppen van Oost- en West-Stellingwarf. D’r kwammen tal van bi’jdregen binnen, zoas van Jelle Roorda, die van oorsprong ofkomstig is van Steggerde en zels in een buurtschop opgruude. Uutaendelik ontston bi’j Jelle et idee om now eerst de verhaelen over de buurtschoppen van West-Stellingwarf, anvuld mit ni’je en biezondere wetenswaardigheden, te bundelen in een boek. In et boek bin ok flink wat extra - veural oolde - foto’s en kaorten opneumen.

Kultuur-historisch tiedbeeld

Disse twaelf unieke verhaelen leveren een slim interessaant kultuur-historisch tiedbeeld op. Veur de bewoners van de buurtschoppen zels is et mitien een vorm van erkenning van et bestaon d’r van. Dit eerste boek over de Stellingwarver buurtschoppen dreegt bi’j an et veerder ‘op ‘e kaorte zetten’

Op ‘e veurkaante van et boek is de kaorte van Christiaan Sgrooten (ca.1525-1603) uut 1573 plaetst waar o.e. de Stellingwarven op te zien binnen. Et is een uutsnede van de topografische kaorte van Nederland, ofkomstig uut de Brusselse atlas van de Keuninklike Biebeltheek van België. De kaorte gefte een beeld van de ligging van eertieds, dus van de laetere grieteni’jen (gemienten) Schoterlaand (now Et Vene), West- en Oost-Stellingwarf. De dörpen staon hier al op angeven en liggen op ‘e drie hogere zaandrogen die in de Riss-iestied ontstaon binnen deur de opstouwende warking van et laandies. Hier tussenin bin de beekdaelen mit de rivieren De Lende en De Kuunder te zien, die vanof et Drentse Plateau naor de vroegere Zuderzee stroomden, now et lesselmeer.

van de unieke geschiedenis van Stellingwarf. Et lat ok et mooie van de streek en et laandschop zien, dat bliekt wel aj’ de verschillende buurtschoppen es bezuken en daor om je henne kieken. Op die wieze kuj’ genieten van al die mooie buurtschoppen van West-Stel-

De Blauwhof mit aachter de liendebomen et veurhuus waar rond 1930 de schoelkarke te vienen was.

lingwarf, mar mit dit ni'je boek kuj' ok nog es even wegdromen naor eertieds

Eerste helte van september

Et boek *Hier vuul ik me thuus - de geschiedenis van 12 buurtschoppen in West-Stellingwarf* verschient in de eerste helte van september. Negen van de twaelf heufdstokken wodden schreven deur Jelle Roorda uut Akkrum; et beschrieven van de buurtschoppen *Keuningsbargen* en *De Blauwhof* was in hanen van Geert Lantinga (Wolvege), wiels et eerste heufdstok deur Henk Bloemhoff (Oosterwoolde) en Dennis Worst (Else) verzorgd wodde. Dat is et heufdstok over *Riesberkaampen* bi'j Buil; iene van de ooldste buurtschoppen van hiel Stellingwarf.

Dronefoto's

In et boek bin veul oolde en ni'je foto's opneumen van onder eren Martin van Nieuwenhoven uut Noordwoolde uut die zien archief en Anida de Vries (Akkrum), wiels

Iwan van Nieuwenhoven (Noordwoolde) prachtige dronefoto's van drie buurtschoppen maekte. Veur de aendredaktie zorgde Sietske Bloemhoff uut Ni'jberkoop, die tegere mit Jelle Roorda et boek ok utgeft. Veur de fraaie vormgeving zorgde BVK Vormgeving van Haulerwiek. Et boek telt 120 bladzieden,

Lombok onder Noordwoolde in 1922: de hutte en de honnekarre van gruunteboer Joh. de Vries.

Bekhoftille bi'j de Bekhofschaans tussen Zaandhuizen, Boekelte en Berkoop in 1973.

wodt drokt deur Printbase uut Sunt-Jehan-nesge en is behalven bi'j de uitgevers ok in de boekwinkels van West-Stellingwarf te koop veur € 17,50.

In et heufdstok over *De Miente* wodde et volgende gedicht van Jan Veldhuizen (1941 - 2005) opneumen:

De Miente

*Uutgestrekte heidevelden,
poelen en bossies.
De Lende, de batten, zompige lanen.
Kiewieten, buitelende boven de lanen,
lurkies, jubelend hoge in de locht.
Husies in de velden,
as weren ze d'r
van bovenof daelegooid.
Zwiegzeme, verwerde meensken,
een hechte gemienschop.
Altied an 't wark.
Peerd en waegen.
Korenvelden, koenen in de weide.
Zo was De Miente,
et plak van mien jeugd.*

Fout in veurige Ovend

Spietig genoeg ston in de laeste Ovend een fout in et artikel over de receensie van de beide boeken over Waoteren. Daor wodde in angeven dat die schreven was deur Rinze Ensing, mar dat hadde vanzels Rinze Lenstra wezen moeten! Oonze verontschuldigungs daorveur!

Aeventuur op et strand

Mement veur himzels, nao zowat een maond lange an ien stok deurrippeteren in 'Studio Le Cube' in Brest. Een peer daegen even niet 'opni'j-en-opni'j' meziekstokken inspeulen tot et goed genoeg is. Ok even vot van et kleine kaemertien boven de studio waor hi'j ommenocht wonen mag tot hi'j wat anders vunnen het.

In de naomiddag daelestreken op 'Plage Moulin Blanc', een aentien van Brest. Een strand waor aj' mit de auto een stokkien oprieden kunnen. Genieten van et noflike weer en et uutzicht over et waeter; kieken naor een klein rotseilaand mit een ruïne. Kotbi'j een roeibotien dat zien beste tied had het. Loskommen van waaromme hi'j hier ok al weer beland is.

Zien 'veurige leven' dat iniens over was. Zi'j hadde zegd dat hi'j wel es naodaenken mocht en perberen in te zien wat zi'j al langer hadde zien ankommen. Iene van de verwieten die as hi'j kreeg was dat hi'j meer om de 'Snoek' - zien zelsopknapte Citroën DS - gaf as om heur. Daormit leek zi'j heurzels van schuld zuveren te willen veur et ommescharrelen mit zien alderbeste kammeraod; al hadde die him d'r niet veur lienen moeten, vanzels. Vrunden wodden - doe ze achte weren - bi'j muzikaole vorming op 'e meziekschoele. Veertien doe ze de band begonnen; laeter daor mit toeren in et butenlaand. Allemaole naor de gallemiezen; et zal nooit meer goedkommen tussen him en Ruurd. Hi'j was frontman van die band en Anna was in die hoedaonighied veur him valen. Tien jaor saemen west; de mooiste tied van zien leven. Verraoden vuult hi'j him; teleursteld in zien beste vrund en - wat hi'j miende in heur vunnen te hebben - de liefde van zien leven.

Dezelde Snoek hadde him now naor Bretagne brocht; veer van huus en heerd. Anleiding was dat mailtien uut Frankriek: '*Nous profiterons volontiers de votre offre pour venir ici en tant que musicien de studio!*' (Wi'j maeken graeg gebruik van jow aanbod om hier an et wark te gaon as studiomuzikaant.) Want een peer daegen naodat de bom bastte, hadde hi'j op 'e dolle roes een eupen solsetaasie schreven.

Al jaoren was et zien droom om juist in disse studio warken te meugen. Daorbi'j was d'r zien fascinaasie veur Bretagne mit die woeste Atlantische kust. Et strand op mit de Snoek. Mit hulpe van zien splinterni'je gitaar et verlös van him ofspeulen. Op 'e greens van et naektstrand en et 'textielstrand'.

As de ijskoman vanof et textielstrand komt, trekt hi'j vlak veur him zien broek uut en lopt anpast an de omstaandigheden et aandere pat op.

Jaorenlaank hadde hi'j disse gitaar al op et oge. Niet daon omdat Anna et een belachelik duur ding vun; zeuven-en-een-half duzend euro! Mar dan wel veur een echte Taylor, de keuninginne onder de westerngitaren. 'Mien ni'je vrundinne,' hadde hi'j mit een lachien tegen Dagmar - zien zuster - zegd, die inschatte dat disse gitaar him vast een ribbe uut zien lief kost hadde. 'Ik hebbe gien ribben meer over!' hadde hi'j zegd.

'*Klinkt goed!*' is 't kot naost him. Daor staot een vrommesien in een zwat moterpak mit een helm in de haand; et blonde haor in een stat. '*Die Snoek is zeker van jou!*'

'*Waaromme daenk ie dat?*'

'*Nou, die past gewoon bij jou! Kom je soms uit het noorden van Nederland?*'

'*Klopt as een zwerende vinger!*'

'*Ik ook; uit Groningen! Zo, even mijn tentje opzetten.'*

Zi'j lopt toe op de gries mit zwatte 'Honda Goldwing' - een ni'jen iene zo te zien - die even veerderop op et terras bi'j de kiosk staot. Hi'j speult nog even een posien en kikt dan aachteromme. Naost de moter is et vrommesien drok doende mit et opzetten van een klein tentien. Dan kikt hi'j weer naor et tafriël mit de ijskoboer. Now gaot et krek aandersomme. Nog gien vuuf meter veur him trekt die de broek weer an en gaot veerder in de richting van et textielstrand.

'Als ik het goed heb, maakt het uit aan welke kant van jou ik ga zitten of ik naakt mag of mijn kleren aan moet houden.' Mit in de iene haand een flesse wien en de aandere twie wienglæzen lat zi'j heur daeleploffien in et zaand an de textielkaante.

'De aandere kaante is ok nog vri'j, heur!' zegt hi'j mit een kniepoge en zicht dan dat zi'j et moterpak ommewisseld het veur een kot spiekerrokkien mit daarboven een flodderig bovenstokkien dat niet al tevule te raoden overlat. Veerder dreegt zi'j een grote streepete zunnehoed, waaronder heur lange haor wat henne-weer wappert in de zaachte bries. Zi'j zicht d'r daordeur hiel aanders uut as et vrommesien van een halfuurtien eerder.

'Wijntje dan maar? Hoe heet je eigenlijk?'

'Freddy! En ieje?'

'Sonja! Ach, wat maakt het ook uit eigenlijk, of voor jou wel?'

Freddy haelt de schoolders op. Ze praoten over wat beiden hier brocht het. Sonja: vekaansie; Freddy: studiowark. Veur ze d'r arg in hebben is de flesse wien leeg. Sonja lopt nog es naor de kiosk en komt een halfuurtien laeter weeromme mit een ni'je flesse wien en twie pizza's. *'Jij hebt vast wel trek in iets!'*

Ze kriegen et over wat beiden in et leven drift, nippen zo now en dan een slokkien uut de wienglæzen en kauwen wat in de pizza's omme. Nao een uurtien bin die wel koold vanzels en et meerste eten ze niet iens op. Mar de twiede flesse wien is onderhaand ok soldaot maekt. Et wodt al wat diezig in zien heufd as Sonja nog een keer op 'e kiosk toe-lopt en weerommekomt mit nog een flesse

wien en - zo te zien - nog wat.

'Ze gaan zo dicht, dus dit wordt onze laatste!'

'Dichte, now al?'

'Het is immers bijna donker!'

Zi'j schinkt de glæzen nog es vol en haelt dan een joint teverschien. Wiels ze die tegere oproken en de laeste wien votslobberen, wodt Sonja wat lacherig en begint wat mit Freddy omme te flaaiken. Dan dot zi'j heur bovenstokkien, rokkien en onderbroek uut, en fietert him an zien kleren ok uut te trekken en lopt et waeter in.

'Kom je ook?' is 't dan.

Hi'j raekt opwunnen van Sonja. In et waeter omstringelt zi'j Freddy as is zi'j een oktopus. Hi'j vuult allierend mar aarms en bienen en heur hiete mond, op zuke naor die van him.

Pas as de zonne al hoge an de locht staot, wodt Freddy wakker mit een dreuge mond. Deur de diezighied in zien kop vuult et as bin daar een stokmennig bouwvakkers an et raomen mit haemers en klopboren. Deur al et ongemak in zien hassenpanne henne daent hi'j: Waor bin 'k? Wat is er gebeurd? Och ja, Sonja! Dat glundige vrommesien! Hi'j mient him te herinneren dat zi'j him uren bereden hadde. Of weenskt hi'j allierend mar dat zi'j dat daon het? Zeker wel, want hi'j mient nog te weten dat zi'j een stokmennig keren 'Yes, yes, yes!' reupen hadde, mit as sluitstok een lude gil die deur de stille nacht sneden hadde. Jongeluden bi'j een kaampvuur even veerderop hadden doe klapt en fluit.

Pas dan druppelen d'r signaolen binnen van een braanderig gevuul in zien pielemoes of was die schrap as een winterwottel. Hi'j zicht et zaekien es an en stelt vaaste dat et d'r - mit et zaand wat d'r an plakken bleven is - uut-zicht as een salmiakknots. Dan dringt et pas tot him deur dat hi'j d'r nog naekend bi'j ligt. Badgaasten lopen al om him henne, wiels hi'j daenkt: Mar waor is Sonja? Ach, in heur tentien vanzels! Mar as hi'j die kaante opkikt, staot nargens een tentien; ok gien moter. He'k et droomd dan? Hee, wat is dat now toch? Om him henne liggen - behalven zien eigen

kleren - drie lege wienflessen, twie half opeten pizza's, de peuk van een joint en een lila stringegien. Dat grist hi'j mar rap naor him toe. Nog daegen zal et in zien kop omme-spoeken: Waor is Sonja bleven? Twiefel slat toe. Is 't dan toch een droom west? daenkt hi'j! Nee, dan ha'k mi'j niet zo uutwoond vuuld! En et lila stringegien?!

Freddy wodt een maond laeter beld deur Dagmar: 'Kom ie ok op Beppe heur fesien? Zi'j wodt ommers 80! En weej' et al? Francien komt ok!' De nicht die hi'j altied bewonderd het omdat et zoe'n vri'jbouter is. Doe zi'j van et gymnasium kwam, was zi'j mitien de wiede wereld introkken. En now zol zi'j dus speciaol veur Beppe vanuut Tasmanië naor hier kommen. 'Ja, netuurlik kom ik!' hadde hi'j toezegd. Een weke veur et feest melt Freddy him bi'j et grote huus an de bosraand. Beppe hadde al een kaemertien veur him klaormaekt. Mar Beppe hadde meer in gedaachten. Of hi'j - 'now hi'j er toch is' - de tuun even goed doen wil. Et grösveld vanzels, want daor zol de grote tente kommen. Mar ok de heden meugen wel even onderhanen neumen wodden. De volgende dag is hi'j al vroeg in de weer. As hi'j nog mar een uurtien an de gang is, snidt hi'j him ommeraeck in de haand mit de hede-schere; bloeden as 'n rund vanzels. Kan 'k nog wel weer gitaarspeulen, is 't eerste wat hi'j daenkt. Mit zien eigen Snoek ridt Dagmar him naor de Spoedeisende hulpe. Et lila stringegien dat an de binnespiegel bongelt ontgaot heur vanzels niet. Zi'j vragt d'r niet op deur, mar gnist wel even.

As ze de schae opnemen bliekt et gelokkig niet zo slim te wezen as dat et leken hadde. De verpleegkundige is krek in de weer mit et hechten as Freddy deur de vitrage van de behandelkaemer henne een vrommesien lopen zicht. 'Sonja!?' ropt hi'j. Die kan et vanzels niet heuren; kikt ok zien kaante niet op. Mit opsteuken haor en in een effen blauwe jurk - daarover henne een doktersjasse - stapt zi'j kerdaot de gang deur. 'Welnee!' heurt hi'j de verpleegkundige zeggen. 'Sonja? Dat is dokter

Mathilde Zuidenbosch! Zi'j is medisch specialist en hooglerer anesthesiologie!

Hadde Freddy et aevontuur al een plakkien geven kund nao een maond of viere, now snapt hi'j d'r niks meer van en vragt himzels of: Wat he'k now an de fiets hangen? Ik bin toch niet gek of vergeetachtig wodden! Mit een rooie kop staemelt Freddy: 'Mar dit is toch...!' Dan slikt hi'j zien woorden in.

Dagmar kikt him mit een verbaosde blik an. Mit disse prakkesaosies in et heufd kommen Dagmar en hi'j weeromme op et woonstee van Beppe, waor even eerder nicht Francien uut de taxi stapt is. Daor knapt hi'j toch wel weer van op. Francien, Dagmar en hi'j wisselen verhaelen uut tot diepe in de naacht. As ze zoe'n betien et bedde opzukuken zullen zegt Francien: 'Morgen gao 'k naor Grunningen; een oold klassegentien opzukuken. Zi'j is een peer jaor leden nog bi'j mi'j in Tasmanië west. Ik kreeg een weke leden een appien van heur dat zi'j mi'j graeg weer es zien wil. Oflopen zoemer het zi'j een wild aevontuur mitmaekt op een Bretons strand. Zoemers gaot zi'j d'r allieend op uut mit de moter. Heur man is dan mit vrunden te visken in Schotland. Now, dan zet zi'j de bloempies buten. Zi'j het mi'j d'r al een betien over verteld. Ik miende dat ze zee mit een muzikaant. Zi'j gaot mi'j alles vertellen het zi'j mi'j beloofd; mit alle raanzige biezunderheden.'

'Eh..., hoe hiet die vrundinne a'k vraogen mag?'

'Ach, die ken ie toch niet! Zi'j is medisch specialist wodden; Mathilde Zuidenbosch. Hoezo?' Freddy wodt stille, mar Dagmar smoot van et lachen.

Snokkende zegt ze: 'Now, Freddy het wat van heur! Kuj' morgen wel even mitnemen.'

Meer as 400 Stellingwarver naemen in de rebriek *Stellingwarfs in 't wild*

Halverwege augustus wodde in de rebriek *Stellingwarfs in et 'wild'* et 400e veurbeeld plaetst van et gebruik van een Stellingwarver naeme in et eupenbaor. Doe ik in augustus 2015 op 'e webstee Stellingplus.nl mit de serie uut aende gong ha'k d'r gien idee van hoeveul naemen d'r, nao een oproep om foto's daarvan op te sturen, binnenkommen zollen. In Grunningen, waar zoks al een posien an de gang was, en waar ik et van ofkeken hadde, gong et arg goed. Mar

ja, Grunningen is vanzels veul groter as Stellingwarf... Ik daenk da'k in de begintied niet iens et idee hadde dat we hier op honderd uitkommen zollen.

Hielemaole mis dus. Want al gauwachtig kwammen d'r al aorig wat naemen binnen, en de hieltied meer meensken gongen d'r op letten as ze onderwegens weren in Stellingwarf. Mit naeme Johan Veenstra leverde, en levert nog de hieltied, veul veurbeelden an.

lene van de infermaosiebodden van de buurtschoppen bij' Oosterwoolde waarvan de tekst hielemaole in et Stellingwarfs is. Op dit bod is in et kot de geschiedenis van De Kaamp te lezen. De bodden mit routegids weren een initiatief van de Historische Verieninge van Oosterwoolde in saemenwarking mit de SSR.

Grif de bekendste laene mit een Stellingwarver naeme in West-Stellingwarf is Lolkema's Laene bi'j Hooltpae. Lolkema was een vroegere boer in dat plak en dit pad leup van zien boerderi'je naor De Lende.

Johan hoolt intied ok een hiel overzicht bi'j van waor de veurbeelden wegkommen. Zo wet hi'j percies in welke gemiente en welk plak de meersten te zien binnen... Mar d'r bin d'r meer die vaeke naemen anleveren; ok Annie Dedden, Henk Jager, Hans Salverda en Freddie de Vries, om mar een peer te numen, leveren mit riegelmaat foto's an.

Et is vanzels hiel mooi om te zien wat d'r allemaole an naemen bedocht wodt. Ok al is de schriefwieze wel es hiel eers as de gebruikelike, veul meensken hebben d'r dudelik aorig-

hied an en bruuk de eigen tael bi'j et geven van een Stellingwarver naeme an heur huus, bedrijf of bi'jglieks et pad naor heur huus toe. Mar ok eupenbaore gebouwen, zoas sommige scholen, dregen een Stellingwarver naeme. Of infermaosiebodden over de streek, en dan daenk ik even an die veertien prachtige bodden mit infermaosie over alle buurtschoppen om Oosterwoolde henne en die ok in die buurtschoppen zels staon. Veur de rebriek wo'n trouwens de naemen plaetst uut et hiele Stellingwarver taelgebied, en daor heuren ok et angrenzende Westerveld en Stienwiekerlaand veur et grootste pat bi'j.

Jim zullen begriepen dat we now toch graeg op 500 uutkommen zullen, en de 'hadde kern' blift zien best doen mit heur speurtocht naor meer veurbeelden. Mar mochten jim ok es een mooi veurbeeld zien dat an now toe nog niet plaetst is dan zien we dat vanzels graeg binnenkommen via info@stellingwarfs.nl. We plaetsen hier vanzels ok een peer mooie veurbeelden, mar in de rebriek Stellingwarfs in et 'wild' bin ze netuurlik allemaole te zien. En wie wet zet dat lezers van De Ovend an om zels ok een mooie Stellingwarver naeme in et 'wild' bruken te gaon!

Bi'j een dörpsfeest in Blesdieke wodde in et Stellingwarfs waarschouwd veur drokte.

Nog aorig ni'j is de 'Ni'je Brink' in Else, een plak waar et Stellingwarfs ok in et eupenbaor nog veul bruukt wodt.

Attie Nijboer

Veiligelaanders

*Meugen hier gien plak
Kommen niet an heur gerak!*

*Want ze bin thuus ommes veilig
Dat is wat telt, dat is heilig!*

*Veiligelaanders...
Mar wat kun ze aandars?*

*Dan te vlochten en te vechten
Veur heur meenselike rechten*

*Op zuuk naor toekomst, nuum et gewin
Veur brood op 'e plaanke veur heur en heur gezin!*

*Mar mit et 'inkeld' zuken naor wark...
Staon ze mit die staotus hielendal niet stark!*

*Awwe zeggen: 'Ze moe'n ze daor laoten'
Is dat niet wat al te makkelijk praoten?*

*Ik wil ok niet in een poletiek spul vertiezen
Goedvienen dawwe ze via de achterdeure uutwiezen*

*Ze stelen en rellen, beter kwiet dan riek!
Is oons verweer 'en plein pebliek'*

*Zo kuwwe et echte perbleem mieden
Lao'we de goeien onder de kwaoien lieden*

*Daoromme, kotomme:
We kieken niet vot, holen oons niet van de domme!*

*Wie in rechtveerdighied geleuft
Oordielt ok mit et hatte, niet inkeld mit zien heufd.*

Willem Jan Teijema

*meert
et veurjaor is begonnen
de daegen wo'n al weer teld
neffens mi'j
bin et d'r een stok of tiene
meer as dattig
was eins de bedoeling
een zwaor jaor in 't verschiet
gelokkig he'k jow
ie tellen veur twie
et jaor
is nog niet verleuren
en
d'r weren mooie zoemers...
tegere
november
ik bin stopt mit tellen
tevule mos ik daenken
an jow, oons
de regen
en al et ere op 'e wereld
de hiele wereld
wodde hieltied vremder
ie
en ik
ik bin stopt mit tellen
de daegen
bin niet meer van mi'j*

Uut de aldereerste Ovend van september 1972:

DE OVEND

1e jg. no. 1.

sept. 1972

MEENSKEN

Daor bin we dan! Daor is 'De Ovend'! De ni'jste stunt van een groepien meensken, dat him doende hooft mit et Stellingwarfs, en we meugen toch ok wel hiel veurzichtig zeggen: mit de cultuur in de Stellingwarven.

Toch ok weer niet zó mar een 'stunt'. Et was al een hiele tied dudelik, dat wi'j mit een eigen kontaktblattien kommen mossen, as wi'j temeensen ok an et schrieven van et Stellingwarfs wat meer andacht besteden willen. En dat willen wi'j bi'j slot van zaeke. Gelokkig bin d'r now ok kraanten, die an et Stellingwarfs veule meer andacht geven as wel es west is. En: wi'j wollen ok ofgrieslik graeg de kontakten die as wi'j al hadden, vaaste hollen, en wi'j wollen graeg een protte ni'je kontakten leggen. Dat zodoende!

Wi'j hadden zo docht, dat d'r ok onder de meensken die as hier vrogger woond hebben, mar now een aende naor buten uut heur wark vunnen hebben, en vanzels onder de meensken in Stellingwarf zels, wel wat belangstelling veur wezen zal. In dit blattien zal et niet allienig over et Stellingwarfs gaon, mar we willen hier ok now en dan es een verhael, een riempien, en een proaotien mit die-en-die in kwiet. Wi'j weren aenlik van doel om d'r een blattien van te maeken, waor as de meensken zels, en b.v. et verieningsleven flink an heur trekken kommen kunnen. Dat: as d'r goenend binnen, die wat op pepier kwiet willen, die kun dat naor de redaktie sturen. De Stuurgroep van de Schrieversronte zal ok veur copy zorgen. Mar d'r wodt op rekend, dat de lezers oons hiel wat toesturen. Bi'jkotten, mar laeter ok! As wi'j wat niet in De Ovend kwiet kunnen, dan willen wi'j ok wel dingen deursturen naor de redakties van inkelde kraanten, die graeg stokkies in et Stellingwarfs hebben willen.

'De Ovend' gaot dit blad hieten. Wi'j willen mit dit blad de boel niet allienig hiete hollen, mar disse ovend moet hier en daor ok es wat vuur in brengen.

Meensken, wi'j hopen dat dit blattien een bult bi'j jim opwaarmen en opni'j en vuriger bi'j jim leven laoten zal. En kiek now mar es, wat as wieder in disse ovend bakt is!

Stuurgroep Stellingwarfs.

De Stuurgroep Stellingwarfs beston in 1972 uut Gerda van der Veen, Jan Betten, Pieter Jonker, Harm Houtman, Jannes Nijholt, Johan Veenstra, Anne de Vries en Henk Bloemhoff.

In de kommende Ovend van december is een selektie van wark te lezen uut de eerste 50 jaor-gangen. Veur die selektie zorgden Kjest Herder, Jan Koops, Sietske Bloemhoff en gaastredakteur Carol Klok.

'Fout' in Oost-Stellingwarf

Inleiding

In de eerste dattig/veertig jaor nao de Twiede Wereldoorlog was d'r in et daenken van de meerste Nederlaanders en ok in de literatuur over de geschiedenis een dudelike scheidung tussen wie tussen 1940-'45 goed of fout west weren. Dat kwam onder eren deur et impoante en omvangrieke wark van Lou de Jong, *Het Koninkrijk der Nederlanden in de Tweede Wereldoorlog*, (12 dielen). Zoe'n zwat-wit-twiedielinge lat weinig nuance toe. Dat niet iederiene in dezelde maote 'fout' west was, niet in dezelde maote kollebereerd hadde was weinig ommedaenken veur. Laeter kwam, veural op grond van eer anullend onderzuuk, die nuance wel doe bliken dee dat de meerste Nederlaanders as 'gries' anduded wodden konnen. Zi'j perbeerden zo goed meugelik deur de bezettingstied henne te scharrelen.

In de jaoren tachtig van de veurige ieuw komt wel meer et besef dat de tegenstelling goed-fout wat te simpel is (Hoffman 1981; Blom 1983; Compendium 2021; Werkgroep Herkenning 2021). Ok ontstaot in 1981 de Stichting Werkgroep Herkenning die ommedaenken vragt veur de kiender van 'foute' oolden, waarbi'j ok riegelmaotig over de oolden zels praot wodt. De warkgroep geft de hieltied in heur publikaosies anhaelingstekens an bi'j fout, ik doe dat in disse bi'jdrege ok, om an te geven dat d'r niet te vlogge in gemakkelik zwat-witdaenken vervalen wodden moet.

Begin jaoren 1980 besleut een warkgroep bi'j de Fryske Akademy om onderzuuk te doen naor fascisme en nationaalsocialisme in Frieslaand. Ik melde mi'j bi'j de warkgroep en richtte mi'j op 'e gemiente Oost-Stellingwarf, de gemiente waar ik de eerste achttien jaor van mien leven woond heb. Mien mem

en schoonolden – die heur hiele leven in Oost-Stellingwarf woond hebben –, leefden doe nog, hadden as volwassenen de Twiede Wereldoorlog mitmaekt en ze hadden ok een hiel goed geheugen. Dus veur een eerste verkenning kon ik daor terechte veur infermaosie over personen in heur omgeving die in de Twiede Wereldoorlog sympathie toond hadden veur de bezetter. Et was mien bedoeling om disse personen te benaoderen veur een interview. Daorbi'j zollen vraogen naor heur achtergrond (beroep, godsdienst, politieke opvattingen, et gezin en de sociaole omgeving waar zi'j in opgruuid weren), heur beweegredens en (waor van toepassing) die van de ere gezinsleden om de kaant van de bezetter te kiezen en heur erverings en aktiviteiten tiedens de oorlog an de odder kommen. Veerder wol ik ok heur ondervienings nao de oorlog onderzuken. Weren zi'j veur heur daoden veroordield, hadden zi'j in een strafkaamp zitten moeten en wat hadden zi'j daor mitmaekt? Uut verschillende publikaosies al vri'j gauw nao de oorlog mar ok van laetere daotum hadde bliken daon dat de behandeling van 'foute' Nederlaanders bi'j heur arrestaosie en tiedens heur verblief in de kaampen, om et wat as een understatement te verwoorden, nogal es te weensen overleut (Strijd 1945, Van der Vaart Smit 1949, Noorlag 2007). Butendat was et ok van belang om nao te gaon hoe de ontvangst was deur de sociaole omgeving (dörp, wiek, warkplak), doe zi'j, ontsleugen uut heur gevangenschap, weer een plak in de maotschoppi'je innen mossen. Een maotschoppi'je waarin et daenken over de oorlog doe stark kenmarkt wodde deur et goed/fout perspektief.

In 1983 gong ik uut aende mit et onderzuuk. Ik vun, soms nao wat wiefelen – aorig vaeke wodde eerst zegd dat d'r gien behoefte

was om 'die zaeken weer op te raekelen' – mar wel redelik gauw, 14 personen bereid om mit mi'j te praoten. Een peer naemen van 'foute' streekgenoten weren mi'j deur mien familie nuumd en mit heur nam ik kontakt op. Die nuumden in sommige gevallen weer ere naemen en zo kon de sni'jballe him uitbreiden. Tiedens de eerste kennismaeking wodde mit naodrok meld dat de verwarking van de gegevens anoniem gebeuren zol.¹ Deur 13 personen wodde ik thuus ontvongen, iene respondent heb ik tillefonisch mit praot, omdat hi'j vanwegens redens van privacy mi'j liever niet bi'j him thuus verschienen zag. De vraoggesprekken duurden gemiddeld drie uur. Et gong om semi-struktureerde interviews, dat wil zeggen: d'r wodde een tal thema's (zie veurige alineas) an de odder steld waar de respondent vri'juut op antwoorden kon en waar deur de interviewer dan op deurvraogd wodden kon. Van de vraoggesprekken weren d'r drieje mit een echtpeer, de ere achte mit ien respondent. De vraoggesprekken weren ofhaankelik van de keuze van de respondent in et Fries, Stellingwarfs of Nederlaans.²

Mien plan was om et tal respondenten nog uut te breiden, mar deur drokke ere warkzemenheden en een incident waaruut blieken dee dat et zwat-witdaenken ok in kringen rond de Akademy zeker nog veurkwam, wodde et mi'j dudelik dat d'r veurzichtig schipperd wodden mos. Ik heb doe even ofzien van veerder onderzuuk en ok de uutwarking van et onderzuuksmateriaol uutsteld, ok al omdat de aktiviteiten van de ere leden van de warkgroep niet substantieel nuumd wodden mochten; de warkgroep stopte dan ok al gauwachtig. Veul eer wark vreug butendat mien ommedaenken mit et gevolg dat et materiaol liggen bleven is.³

Doe ik krap een jaor leden tiedens een onderhoold mit oold-direkteur van de Schrieversronte, Sietske Bloemhoff, over mien an de kaante legde onderzuuksmateriaol praotte, raodde zi'j mi'j an om et toch uut te warken tot een artikel veur *De Ovend*. Nao

toch even de vraoge in me ommeagaon laoten te hebben of ik dat wel doen mos heb ik an dat verzuuk voldaon. Dat wiefelen was van inhooldelike en methodologiske aord. Wat et inhooldelike aspekt angaot: d'r is sund 1983 zoveul publiceerd over 'foute' Nederlaanders, ok deur heurzels, dat ik indertied niet mitnemen hebben kund bi'j et formuleren van de onderzuuksvraogen, wat warschienlik et tal an de odder stelde thema's beparkt het.⁴ Butendat was, zoas al eerder opmarkt, de vri'jmoedighied die d'r now veul meer is om over dat 'foute' verleden te praoten, d'r doe niet.

Et methodologiske perbleem is tweeledig. Dat het in et eerste plak te maeken mit de aord van et onderzuuk. Et gaot om mondelinge geschiedenis: via interviews mit personen die 'et zels mitmaekt hebben' wo'n de data verzaemeld (Jansma & De Vries 1987, Leydesdorff 2021). D'r wodt een beroep daon op et geheugen van de respondenten, die op et tiedstip van et vraoggesprek *weerommekien* op heur verleden. Niet aliend verschilt et geheugen van persoon tot persoon, mar de kiek op et verleden, de interpretaosie d'r van verschilt ok en is butendat niet statisch; ieder meens 'herschriift' tiedens zien leven de hieltied weer zien biografie (Billette 1976, Jansma 2015; 2017). Zaeken die vroeger belangriek weren, bin dat laeter soms niet meer en omgekeerd, en veurvalen kun now in een oorzaekelik verbaand plaetst wodden, wiels dat vroeger misschien niet zo zien wodde. Pienlike erverings wo'n liever niet naor veuren brocht, of in een aander locht plaetst, ze kun bagatelliseerd mar ok uutvergroot wodden. Meensken, zoas mien respondenten, die politiek verkeerde keuzes maekt hebben, en op grond daarvan heur aachterof schuldig vulen, die traumatisk, kwetsende erverings mitmaekt hebben, kun gebeurtenissen verdrongen hebben – zoas respondent E. zee "ik haw dy dingen weidjippe" – of willen daor et liefst niet an herinnerd wodden en zullen neigd wezen heur eigen rolle niet in al te donkere kleuren of te schilderen.

Dat zij in een persoonlijk gesprek, ondanks de verzekering van anonimiteit, vrijuit praten zullen, leek mij daarom niet hiel warschienlik ok al omdat, zoas zegd, et goed/fout perspektief in de jaoren 1980 nog stark veurkwam.

Saemenhangende mit et veurgaonde is d'r bij mien onderzuuk nog een twiede methodologische komplikaosie. Et gaot hier om gegevens over meenksen die in et begin van de jaoren 1980 weerommekeken op heur verleden. Die gegevens bin pas veertig jaor laeter deur mij uutwarkt. Gien van de respondenten leeft meer, mar de vraoge is wel of zij anno now etzelfde verhael verteld zollen hebben as doe. Naor alle warschienlihood zollen zij heur biografie vanuut et perspektief van 2022 herschreven hebben. Zij zollen vermoedelik now vrijmoediger west wezen bij et herschreven van heur 'foute' verleden. Al et hierveur nuumde methodologische veurbehoold zal de hieltied an de odder kommen bij et prissenteren van et onderzuuksmateriaol.

De respondenten wo'n in dit artikel soms ofzonderlik citeerd. Meerstal wo'n heur antwoorden liekewel saemenvoegd weergeven. Om veur heur anonimiteit in te staon wo'n zij anduded mit de eerste veertien letters uut et alfabet; zo kreeg de eerst interviewde respondent de letter A en de laeste die interviewd wodde de letter N.

De achtergrond van de respondenten

Vier van de respondenten woonden in of woren van heur kiendertied of oriënteerd op Appelsche. Veerder woren zij ofkomstig uut of woonachtig in Oosterwoolde, Haulerwiek/Bakkevene; Donkerbroek/Wienjeterp, Makkinge en Berkoop.⁵ Vier respondenten bin tussen 1900 en 1910 geboren, vufe in de periode 1911-1920, en ok vufe in de periode 1921-1930.

De oolden van et grootste pat van de

respondenten woren boeren. In zesse van de gevallen was de boerderij heur eigendom, viere pachtten een boerderij. Vuuf respondenten uut boerefamilies markten op dat heur oolden wat de bedrijfsvoering angong veuruutstrevende boeren woren en aktief in laandbouworganisaosies en et verieningsleven. Bij de ere respondenten uut boerefamilies wodde dat niet angeven. Van de vier respondenten die opgruuden in een niet-boerefamilie woren de oolden respektievelik arbeider (2), veenbaos en boekdrokker/boekhaandeler. Et beroep van de respondenten zels was verscheidener en veraanderde ok tiedens heur leven, veural nao de Twiede Wereldoorlog. Ik nuum hier et beroep dat zij veur de oorlog uutoefenden en, as dat nao de oorlog veraanderde, heb ik dat angeven mit //. Et gaot dan om drie boeren, een veearts, boer//keféhoolder, eigener van een loonbedrief (2), boer//arbeider, arbeider, huusvrouw, kezemaaker//radiohaandeler, winkelbediende//administratief mitwarkster, huusvrouw//verpleegster, huusvrouw//kantinemitwarkster.

An alle respondenten wodde ok de vraoge steld welke beroepsgroepen neffens heur heur veural ansleuten bij de NSB of eventueel een aandere nationaalsocialistische organisaosie. Dan wodden veural (zaand)boeren nuumd (eerder kleine as grote). Ok wel wat arbeiders, mar toch niet arg veul. Weinig middenstaanders sleuten heur an, temeensen niet eupenlik, omdat dat klandisie kosten kon (L.M.F.).¹

Wat de religieuze achtergrond angaot gelt veur alle respondenten dat zij in vrijzinnige families opgruuden. "We deden d'r niks an", zo wodde haost altied naor veuren brocht. Disse weinig karkelike betrokkenhied past goed bij de achtergrond van de leden van de NSB (De Jonghe 1982, 204 e.v.). Ok al perbeerde de NSB him as kristelike pertij te profileren, kreeg die pertij in et verzuilde Nederlaand weinig voeten an de grond bij karkse protestaannten en kattelieken (Dam

1) Mit de initiaolen wo'n zoas zegd de respondenten anduded.

1986, 42 e.v.; Van Mourik et. al. 1983, 98).⁶ Dat wodde ok deur de respondenten opmarkt en daorbi'j wodde wezen op 'e kontrole van de karken over heur leden en de verzuiling (G, I, F).

Wat de politieke achtergrond van de respondenten betreft weren sommigen, in naovolging van heur oolden, eerst liberaol, een twietal stemde eerst op 'e Plattelandersbond, een kleine perti'j die opkwam veur de belangen van boeren en tuunders (De Jong deel I, 253 e.v., heufdstuk 4; De Ru 1980, 80-91; Vossen 2003), de eren weren veurdat zi'j heur ansleuten bi'j de NSB weinig politiek interesseerd. De keuze veur de NSB zal ik laeter behandelen.

Wat de opleiding angaot weren acht respondenten naor de legere schoele west, een drietal hadde daornao nog laandbouwkursussen volgd, een ni'jkursus (1), en handelskorrespondeensie (1). Twieje gongen naor et vervolgonderwies, en sleuten dat mit een diplome of, resp. mulo en universitair.

De maatschappelijke omstandigheden in de jaoren 1930

Wat de krisistied (1929-1940) angaot wodde deur de respondenten, vanuut 1983 weeromkiekende, veural wezen op 'e grote warke-looshied en de aarmoede onder arbeiders en (kleine) boeren. De arbeiders warkten soms bi'j de boeren allieud veur de kost, want de boeren, klein en groot, perbeerden in die krappe tied veural mit eigen volk te warken (C.G.J.I.). Hierbi'j wodde soms onderscheid maekt tussen zaand- en veenboeren. Onder veenboeren wodde dan begrepen de boeren die deur laandontginning een eigen boerebedrief tot staand brocht hadden. Die wodden as oplettender, beter heur kaansen benuttende beschouwd as de kleine boeren op 'e zaandgronden ((I.B.D.M) (zie ok Van Mourik et al 1983, 98). As d'r nog wat laand was om an te maeken koj' je nog opwarken tot boer, mar zok laand was d'r haost niet meer (B.C.I.). De krisis trof alle boeren, mar veural de kleine

zaandboeren. As belangrieke oorzaeke wodde nuumd de vri'jhandel die veur de Nederlaanse boer rampzalige gevolgen hadde. D'r weren lanen die heur arbeiders as goedkope koelies bruukten. Zo kon et gebeuren dat een laand (Nederland) mit de beste grond, et beste vee en de beste boeren niet in staot was te konkereren mit et buterlaand (A.I.). Ie kregen daordeur haost niks veur de melk, eier en biggen (A.B.C.I.). De boerebotter gong veur zowat niks naor Engelaand, de boeren atten meerstal zels margerine (A.G.H.M). Respondent D. vermeldde mit naodrok dat zien heit daor een uutzundering op was, die vun dat de boeren heur eigen perdukten kopen (kunnen) mossen. Deur verschillende respondenten wodde mi'j een verhael verteld over wat dat heur allemaole persoonlijk overkommen was: zi'j gongen mit biggies naor de mark, mar verkochtten niks en kwammen mit meer biggen thuus omdat op 'e weg weeromme ere boeren heur niet te verkopen biggies bi'j heur op 'e waegen smeten hadden. Of dit heur allemaole persoonlijk overkommen is, mag betwiefeld wodden, zeker is wel dat dit standerdverhael halverwege de jaoren dattig de ronte dee en tiedens de interviews as overtugende illestraosie van de krisisjaren naor veuren brocht wodde.

Mit de arbeiders gong et ok niet goed, mar, zo melden de respondenten van boere-ofkomst, zi'j hadden vakbonden die veur heur opkwammen en ambteners hadden een vaast loon. Veur de boeren was d'r gien perti'j die veur heur opkwam (A.G.I.). – behalven de Plattelandersbond, mar die hadde nauweliks anhang. Et plattelaand wodde achtersteld. Respondenten (A.I.J.K.) nuumden hierbi'j as bron veur heur opvattingen Jan Smid, doe een bekende feguur in laandbouwkringen en adviseur van de in 1933 oprichte belangengroepering Nationale Bond 'Landbouw en Maatschappij' en redaktieleider van *Landbouw en Maatschappij*, et orgaon van disse organisaosie (De Jong diel I, 253-255; De Ru 1980, 87-108). De bond hadde veural anhang in de perveensie Drenthe (De Jong 1996, deel

I, 255), mar niet veul in Friesland. De kleine Drentse boeren weren vri'j algemien pro-Duuts omdat dat laand een goed ofzetgebied was van laandbouwperdukten. Sommige respondenten melden ok heur pro-Duutse gezindhied vanwegens dezelve reden en gavven daorbi'j an dat Duutslaand ok een goeie en betrouwbere haandelspartner was (M.N.). Een ere reden veur die pro-Duutse holing was dat in Duutslan, doe Hitler an de macht kwam, d'r ekenomische verbetering optrad. Dat wodde ok deur alle respondenten naor veuren brocht. Duutslaand wodde as et goeie veurbeeld zien want mit de boeren gong et weer goed, de warkelooshied wodde effektief bestreden, de arbeiders konnen alderdeegst mit vekaansie. Daorbi'j wodde ok opmarkt dat vri'jhied een groot goed wezen mag mar in de krisistied was vaastighied, zekerhied en brood op 'e plaanke doe veur de grote massa minstens zo belangriek (I.J.K.).

De visie op 'e maatschoppi'je die in de gesprekken naor veuren kwam, veural bi'j de respondenten die boer weren of van boere-ofkomst, kwam veerder ok stark overien mit wat de al nuumde Jan Smid in verschillende publikaosies en toespraoken naor veuren brocht. Hi'j zag de laandbouw as et follement van de saemenleving, Op dat follement rusten haandel en industrie en ok de ambteneri'je, zo miende hi'j en ok sommige respondenten stelden dat de laandbouw et follement van de saemenleving is en dat as de boer goeie priesen veur de laandbouwperdukten krigt, hi'j ok zien arbeider een redelik loon betaalen kan en dat de middenstaand daor ok weer van profiteren kan. "De landbouw is primair. Van den grond moet alles komen. Zonder een loonende bodemproductie kwijnt het geheele gebouw der samenleving weg. Alleen bij een loonende bodemproductie is een bloeiende handel en industrie mogelijk, omdat zij takken zijn van den stam, die zijn levensvoorwaarden put uit den grond, waarin zijn wortels zijn verankerd."7 As de boer, et follement, et beter gaot, gaot et de hiele saemenleving beter. Dan zol

iedere maatschoppelijke groep, deur hadde te warken, een eerlik stokkien brood verdienen kunnen (A.C.D.J.K.M.N.). Veraanderings van maatschoppelijke verholings wodde ofwezen. Kapitalistische uitbuiting zol bestreden woden moeten, mar gien klassestried (I), gien levensbeschouwelijke verdielhied (zie ok Noorlag, 2007, 20), mar een korporatistische ekenomische oddening (M.N.I). Respondent I herinnerde him een rede van Anton Mussert tiedens een NSB-laanddag in Lunteren, waar hi'j, zo mient I, him ok hiel dudelik et lot van de arbeiders antrok en zee dat ze et geld bi'j de kapitalisten haelen zollen om de warkelooshied te bestrieden.⁸ Arbeiders moesten krek as boeren en ere sociaole groepen loon naor warken kriegen, mar, zo wodde benaodrokt, d'r mos onderscheid blieden (A.B.M.N.). Socialisme en kommuniste wodden verwurpen, want verschil blijft ok dan bestaen en as iederiene geliek is vaalt de prikkel om je in te spannen vot (D.).

Wanneer en waaromme lid wodden van de NSB

Op twieje nao bin alle respondenten lid van de NSB wodden. De twee niet-leden maekten liekewel wel diel uut van een gezin, resp. as huusvrouw (H.) en as jongeman (D), waarvan de volwassen gezinsleden wel lid weren. Respondent D. wodde, as tiener, lid van de Nationale Jeugdstorm (een nationaolsocialistische jeugdbeweging). Zes respondenten weren al veur de Duutse bezetting lid, achte pas daornao. Disse achte hadden daorveur ok al wel sympathie veur de NSB of vergeliikere groepeerings, zi'j weren o.e. lid van de Nationale Jeugdstorm en/of van Landbouw en Maatschappij (hiernao L. en M). Ok onder de zes vroege NSB-leden weren de meersten lid van L. en M. Deur disse zes leden wodde benaodrokt dat de NSB doe nog niet radikaal was (A.F.G.I.N.M.).

De ansluting bi'j L. en M. of bi'j jeugdclubs d'r van wodde aorig vaeke ok as *reden* geven om lid te wodden van de NSB. Et bestuur

van L. en M. ston "vrij sympathiek" (De Jong diel I, 256) tegenover de NSB, omdat die zee ok veur de boeren opkommen te willen (De Jong diel I, 299). Bi'j de perveenciaole verkiezings van 1935 wodde deur et bestuur van L. en M. een positief stemadvies veur de NSB geven. Deur respondenten die heur ansleuten bi'j L. en M. wodde heur overgang naor de NSB vaeke as geleidelik angeven. L. en M. fuseerde november 1940 mit et Boerenfront van de NSB tot Nationaal Agrarisch Front dat tiedens de Duitse bezetting ondergong in de Nederlandse Landstand. Zoas respondent N. et verwoordde: "Daor rollen jow in, dat gaot van lieverlee" (ok E.G.J.K.M.N.). Ok die lid weren van de Jeugdstorm benaodrokten die geleidelike overgang. Zi'j wezen ok op 'e antrekkelikhied d'r van vanwegens de aktiviteiten (sport, volksdaansen, hanenarbeid) en vanwegens de idealen, en daj' etzelde soort meensken troffen, zodaj' je d'r thuis vuulden (D.B.F). D. voegde daor nog an toe daj' je daor op je gemak vuulden omdaj' daor vanwegens jow opvattingen niet pest wodden, wat in et dörp waar hi'j woonde vaeke et geval was (ok J.K.). Een faktor van belang veur et je ansluten was ok dat et gezin waar aj' bi'j heurden sympathiek ston tegenover de idenen van de NSB of dat ere familieleden al lid weren en je overhaelden om dat ok te wodden (B.C.F.M).

In veul gevallen wodde benaodrokt dat et je ansluten niet gong om persoonlijk gewin. "We hadden het niet slecht, we wilden alleen dat het beter ging, dat er iets gedaan werd aan die beroerde omstandigheden". "De NSB deed daar wat aan." "Andere partijen boden geen toekomst voor de boeren" (B.G.D.J.I). Drie respondenten nuumden as reden de armoede (ok van heur oolden) en hoopten dat de NSB de ellendige omstandigheden verbeteren zol (E.L.N.). In een publikaosie van Van Mourik et al. wodt ok wezen op 'e invloed van de, zoas zi'j et anduden, charismatische leider Hendrik Popping in Oost-Stellingwarf (Van Mourik et al. 1983, 98). Mar drie respondenten nuumden zien naeme en zeden wel dat hi'j in de perti'j een veuranstaonde pesisie

hadde (was lid van de Perveenciaole Staoten van Friesland), mar kwalificeerden him niet as charismatisch leider (D.F.G.).⁹

Dat niet iene van de respondenten angeft dat hi'j/zi'j lid wodde uut eigenbelang hoeft niet fremd vunnen te wodden. Zoas al zegd in de inleiding is et warschienlik dat men zien eigen keuze of rolle niet al te negatief afschilderen wol. Mar et is niet uut te sluten dat een tal vroege leden heur uut idealisme bi'j de beweging ansleuten het. Zoas De Jong opmarkt "...de NSB heeft in haar beginfase, mar ook later, leden gehad (...) aan wier overtuiging en instelling, men moge haar *effect* nog zo schadelijk achten, het predicaat 'idealistisch' niet onthouden kan worden." (De Jong diel I, 311, zie ok Noorlag 2007, 211). In hoevere zoks gelt veur de vroege respondenten blift een vraoge en dat gelt al hielemaole veur degenen die heur laeter, nao de kappitulaosie, ansleuten hebben.¹⁰ Die vraoge wodt veural van belang in relaosie tot heur holing en aktiviteiten tiedens de bezetting.

Kolleberaosie

Niet iene van de respondenten gaf an aktief mit de bezetter kollebereerd te hebben en ok van heur familieleden wodde dat meld. Bi'jienkomsten van de NSB wodden weinig bezocht (A.B.I.G.C.). Een tal respondenten melt wel dat ze mitdaon hebben an propagatotochten en kolpertaosie. Aj' daor an mitdeden hoefd-ie ok niet naor vergeederings (I.B.). D. markte op dat zien heit gien nocht hadde om in besturen van organisaosies zitten te gaon, omdat d'r genoeg wark was op 'e boerderi'je. D'r weren wel 'baentiesjaegers' mar die kwammen in Appelsche niet veur, neffens I. Ok ere respondenten nammen daor ofstaand van (J.K.). Dan wodde d'r veural wezen op NSB-ers die uut et westen van Nederlaand ofkomstig weren en in et noorden borgemeister of pelisiekommisariois wodden wollen (I, G.L).

Opvalend is ok dat zowat alle respondenten angavven dat ze niet of hiel beparkt an

akties tegen medeburgers mitdaon hadden. Sommigen zeden wel mitdaon te hebben, mar dan wodde as reden angeven dat et gong om et oppakken van zwathaandelaers. Dat weren meensken die heur verriekten ten koste van heur laandgenoten (D.N.B.L.). L. vertelde dat hi'j een zwathaandelaer angeven hadde, mar dat bi'j et anholen van die man bleek dat d'r jammer genoeg ok Joden onderdeuken weren, wat hi'j, zo gaf hi'j an, niet wus. Of et jaegen op zwathaandelaers warkelik veur sommigen de reden west is, of dat deur heur, weerommekiekende vanuut 1983, et verleden herschreven wodde is niet iendudig vaaste te stellen. Warschienlik is wel dat mit et numen van zwathaandelaers disse respondenten benaodrokken wollen dat, mocht et zo wezen dat zi'j een verkeerde keuze maekt hadden, zi'j dat niet deden uut persoonlik gewin en opradden tegen die dat wel deden.

Op 'e vraoge of zi'j heur lidmaotschop tiedens de bezetting opzegd hadden, doe zi'j markten dat et Duutse regime de hieltied hadder optrad, meensken ofvoerd wodden naor koncentraosiekaampen en een Duutse overwinning de hieltied minder warschienlik wodde, kwammen verschillende antwoorden.

Dat d'r optreden wodde tegen meensken die anslaegen pleegden (zoas op bevolkingsregisters of op Duutse funktionaoriszen of NSB-ers), wodde niet ofwezen. Dat is een logische reaktie (F). Butendat is d'r een oorlogssituaosie en dan gebeuren d'r wel es dingen die niet deur de beugel kunnen en dan gelden ok ere regels (D.G.F.). Wat de koncentraosiekaampen angaot wodde haost altied antwoord dat heur weinig of niks bekend was van wat daor gebeurde. Ie wussen wel dat d'r Joden ofvoerd wodden, en dat zal zwaor west hebben, mar van gaskaemers en vernietigingskaampen was heur doe niks bekend (F.I.G.M.F.). D'r was ok weinig kennis van de ideologie van et Nazisme, zo wodde op mien vraoge daor naor antwoord. "We waren geen lezers" (B.C.D.J.). Van de Germaanse godsdienst of de rasseleer of bloed en bodem was bi'j sommigen wel wat bekend, mar dat

hadde weinig aandacht (B.D.F.I.J.L.). Over antisemitisme wodde weinig praot, d'r wodde wel praot over de invloed van de Joden in de haandel en industrie, mar zokke opvattingen wodden ok in ere kringen wel heurd (G.I.H.J.K.). Rassehaat was d'r aenlik niet, neffens de respondenten, wel wodde zegd dat rassen heur niet vermengen mossen, ze moesten heur eigen kerakter holen (F.L.M.N.).

Alle respondenten ontkenden meensken die Joden of ere deur de bezetters zochte personen (zoas meensken die weigerden om in Duutslaand te warken of meensken van et verzet) verstoopt hadden verraoden te hebben. Drie respondenten gavven alderdeegst an dat zi'j eten geven hadden an meensken die onderdukeraers hadden (G.I.N.). F. M. en N. nuumden dat degenen die laandgenoten angavven niet de NSB-ers weren mar meerstal meensken mit wrok; dat was heur, neffens F. deur leden van et Duutse gezag in Liwwaden zels verteld.

Ok al kwam d'r, neffens de meeste respondenten, naor verloop van tied wel twiefel over de ofloop van de oorlog (B.C.G.J.K.I.M.N.) en wodde ok de pro-Duutse holing minder (C.G.J.K.I.), d'r gefte mar iene van heur an dat hi'j zien lidmaotschop opzegd het. As reden veur et niet opzeggen willen wodde meerstal geven dat "je daar nu eenmaal bij was" en "iedereen wist ook dat je erbij was" en "een weg terug zag je ook niet", ok daj' "niet slap" of "laf" wezen wollen (D.C.G.M.N.). Sommigen zeden dat ze hoopten dat alles goed kommen zol en dat zol et geval wezen as Duutslaand de oorlog winnen zol (C.D.F.I.). Twie respondenten gavven an dat bi'j heur ok verbittering mitspeulde. Zi'j weren tiedens de mobilisaosie as dienstplichtig soldaot opkommen en wodden doe, omdat zi'j verdocht wodden van et sympathiseren mit de NSB, oppakt. Dat zette kwaod bloed en mit daordeur wodden ze in heur overtuging anmoedigd (I.J.). Verbittering was ok iene van de redens veur D. en zien familie om bi'j heur staandpunt te blieden. In zien geval gong et om et doodschieten van iene van zien bruurs tiedens een

gevecht mit een verzetsgroep (knokploeg). Neffens D. was zien bruur tiedens een laandwachtpetroelie op pad om zwathaandelers op te pakken. Dus in zien ogen was hi'j doende mit et verrichten van een goeie daod. "We zagen dat de andere kant slechte dingen deed en door wraakacties van onze kant die daarop volgden werden de tegenstellingen nog weer sterker."

Twie respondenten die behalven as reden angavven dat ze "er nu eenmaal bij waren en niet laf, mar consequent wilden zijn", zeden ok dat ze, omdat ze bi'j de laandwacht weren, vreesden veur heur 'kameraoden' as ze d'r mit opholen zollen (J.L.). Zoas L. ronduu't opmarke: "Je was bang om eruit te gaan: je kameraden waren een gevaar voor je, die verneukten je maar wat graag."

Uut et bovenstaonde wodt dudelik dat de respondenten weerommekiekende vanuut de begin jaoren 1980 heur rolle tiedens de bezetting as weinig aktief omschrievven en dat as zi'j mitdeden an aktiviteiten die plaetsten in et *frame* van optreden tegen profiteurs. Zi'j weren niet uut op eigen gewin, zoas zwathaandelers en baentiesjaegers. Et verklikken van onderdukens gebeurde niet deur heur. Dat d'r koncentraosiekaampen en gaskaemers weren, daar wussen ze et bestaon niet van.

Is dit de wieze zoas zi'j in 1983 heur oorlogsverleden zagen of is dit een selektieve, positief kleurde herinterpretaosie d'r van? De eerste meugelihkied kan niet uutsleuten wodden, mar de twiede is warschienliker. Veur al as we bedaenken dat mar ien respondent (H.) niet oppakt wodde, zes respondenten tot minder as drie jaor gevangenisstraf kregen, zeuven tot meer as drie, van wie vufe tot meer as zes jaor. De twiede meugelihkied zal zeker gellen veur disse laeste vuuf respondenten. Ze weren allemaole bi'j de Nederlandse Landwacht – wat deur alle vufe ok tiedens et interview niet verzwegen wodde – iene van heur was butendat bi'j de NSKK¹¹ (verzwegen) en een aandere was kaampbe-

waeker (verzwegen). Uut de rechtszaeken¹² die tegen heur voerd wodden, bliekt ok dat heur rolle veul aktiever was as tiedens de interviews meld wodde. Zoas al eerder angeven wodde was an et begin van de jaoren '80 et goed/fout perspektief nog stark anwezig. Et liekt daaromme annemelik dat de respondenten en dan veural de laeste kategorie genoeg redens hadden om et oorlogsverleden tegenover mi'j as onderzeker selektief positief te prissenteren.

De kaampen en daornao

De meerste respondenten hebben negatieve liekegoed as licht positieve erverings van heur internering. A., die angaf in twie kaampen zeten te hebben, vun dat hi'j redelik goed behandeld wodde, hi'j kon daar in zekere maote zien beroep uutoefenen. C. wodde tewarksteld bi'j boeren en mit heur hadde hi'j een goeie verholing. D. vertelde dat d'r in et eerste kaamp te weinig eten was, laeter doe hi'j bi'j boeren in de Noordoostpoolder tewarksteld wodde gong et beter. Veur G. gelt zowat etzelde. In et kaamp was d'r te min eten mar laeter doe hi'j in de lesselmeerpoolders warken mos, gong et wel goed. I. melt dat hi'j eerst in Smilde was en dat was goed, daornao kwam hi'j in kaampen waar veul sleugen wodde. Uutaendelik warkte hi'j in de mienen en hi'j kreeg veur zien wark een eervolle vermelding. K. vertelde dat et eerst wel redelik gong, laeter wodde et minder omdat d'r baentiesjaegers in de leiding kwammen, die butendat roeg weren mit heur waopen. M. wodde eerst slecht behandeld omdat de kaampbewaekers, zo gaf zi'j an, heur veur iene eers hullen. Doe dudelik wodde dat zi'j die persoon niet was, gong het beter.

De erverings van B. weren niet positief. Ok al heurde hi'j niet bi'j de respondenten die et zwaorst straft weren, vertelde hi'j van et driegen mit mattelen. De bewaekers wollen him in een putte gooien en onder waeter hollen, om him een uutspraoke over een ere oppakte NSB-er te ontlokken. Hi'j het dat

weigerd. As hi'j dat al daon hadde, zo miende hi'j, zol hi'j d'r zonder straf ofkommen wezen. Hi'j kreeg ok te weinig eten en het daordeur hongeroedeem kregen. In et kaamp in de Noordoostpoolder wodde d'r veul sleugen deur bewaekers uut een aachterbuurt van Zwolle. Die wodden, neffens B., 'darmenslijmers' nuumd. L. vertelde weinig over de kaamptied, wel dat in et eerste kaamp (De Fochtel) laandwaachters sleugen wodden en dat gevangenen dwongen wodden deur een latrine te kroepen. Of hi'j daor ok bi'j heurde, vertelde hi'j niet. Wel dat hi'j tiedens een verheur in Assen sleugen wodde. In een aander kaamp wodde hi'j as elektricien (zien oolde beroep) tewarksteld. Ok N. melt dat d'r in de kaampen sleugen wodde en dat hi'j deur te min eten hongeroedeem kreeg. E. wol niet over zien erverings praoten; zoas al eerder opmarkt wodde hadde hi'j dat "weidjippe". Wel miende hi'j dat degenen die je oppakten niet veul beter weren as de 'foute' Nederlanders die deur heur arresteerd wodden.

Behalven over wat zi'j persoonlijk onderunnen, maekten de respondenten ok melding van wat ere gevangenen overkwam. Zo wodde mi'j verteld hoe een twietal gevangenen deur de bewaekers deur een viever jacht wodde. Zi'j mossen ok mit zaand krojen en wodden daorbi'j de hieltied opjacht, sleugen en uutschullen deur de bewaekers (B.D.F.). De heit van D. was iene van die twieje en D. vertelde mi'j hoe verbitterd hi'j wodde doe hi'j zag hoe zien heit zo koejeneerd wodde. Et oordiel van de respondenten over de kaampleiding was iendudig ongeunstig. F. beschreef de kaampbeweerders wat eufemistisch as "niet de besten". I. vun et zogenaemde helden die je even op je nommer zetten wollen. G. stelde dat zi'j in wriedhied niet onderdeden veur de Duutsers. Neffens him weren d'r bewaekers die de vrouwluden die vaastezatten misbrukten en in ruil veur seks maegies en vrouwluden beveurrechten die op bezuuk kwammen. B. stelde op grond van zien erverings vaaste dat de kaampbewaekers soms nog minder weren as de Duutsers.

M. en N. zeden te weten dat d'r in de kaampen Vught en Westerbork wel 500 NSB-ers deur mishandeling en honger ommekommen weren.

De hierboven beschreven erverings bin niet uutzunderlik, as we die bi'jglike vergelieken mit wat Alie Noorlag an kaampverings van NSB-ers inventariseerd het (Noorlag 2007, heufdstok 3). In feite lieken de kaampverings van mien respondenten wat geunstiger. Et kan wezen dat zi'j inderdaod zels minder slecht behandeld binnen, et kan ok wezen dat et verleden, vanuut begin jaoren 1980 weerommekiekende, mit opzet wat geunstiger veursteld wodde.

Nao ontslag uut de interneringskaampen weren de eerste erverings van de respondenten dat in veul gevallen heur, doe ze oppakt wodden, ofneumen bezittings (geld en sieraoden) spoorloos verdwenen weren. Veerder ontdekten sommigen dat op heur boerderi'j iene anders plaetst was, een "koe-koek", neffens M.N. en D. Veur allemaole gul dat zi'j weeromme in de maatschoppi'je weer heur plak zien mossen te veroveren. In veul gevallen gong dat redelik soepel. Sommigen bin niet weerommegaon naor heur oolde woonplak, mar dat was niet vanwegens de meugelike negatieve ontvangst in et dörp waar ze veur heur internering woonden, mar omdat ze in een eer plak wark kriegen konnen. De meersten gongen weeromme naor heur vroegere woonplak. Van een negatieve holing was niet vaeke spraoke, misschien wodde d'r wel aachter je rogge roddeld, mar daor kwaj' niet aachter (G.H.I.J.K.). Ok degenen die argens eers wonen gongen, gavven an daor vanwegens heur verleden weinig problemen onderunnen te hebben (D.F.M.N.). In de daegelikse praktijk gong et meerstal zo: as d'r meensken binnen die jow niet zien willen, dan gaoj' daor niet mit omme (D.I.J.K.). Nationaole feestdaegen, zoas et Oranje-feest, gong ie niet naor toe. Soms wodde ie wel uutjouwd, bi'jglike op een dörpsfeest, mar dan nammen eren et ok wel veur je op

(B.G.J.). Ie bin je d'r van bewust daj' d'r op ankeken wodden (B.), mar ie moe'n d'r mit leven (E.), ie moe'n et van je ofgleden laoten (G.). Dat laeste lukt niet altied, want, zoas I., ok al vun hi'j wel dat hij en zien gezin goed integreerd weren in heur woonplak, et verwoordde: "Ik haw in lape op 'e skelk". Die raek ie niet kwiet. Dat kwam ok naor veuren bi'j de keuze van een huwelikspartner. Die wodde veural zocht in kringen die ok min of meer een 'fout' verleden hadden (F.M.N.). B. en F. zaggen heur belemmerd bi'j et opzetten van een bedrijf. Zi'j slaegden d'r niet in om resp. een kefé en een boekhandel rendaobel te maeken omdat vanwegens heur NSB-verleden en dat van sommige leden van heur familie d'r te weinig klandisie kwam.

Wat de respondenten muuilik en pienlik vunnen, was over heur verleden te praoten mit kiender en/of kleinkinder – inkelde respondenten deden dat dan ok niet –, en te marken dat ok zi'j op et 'foute' verleden van heur oolden/grootoolden ankeken wodden. Ok wodde as pienlik erveren dat op schoele leerd wodde dat alle NSB-ers 'verkeerd' weren en dus dat pake/opa, beppe/oma, heit/vader, mem/moeder dat ok weren (B.E.I.). Daorbi'j wodde opmarkt deur F. en I. dat as de oorlog eers verlopen was et geschiedenisverhael aandars wezen zol; ommes, zo verwoordden zi'j et, de overwinner schrift de geschiedenis.

Konklusie

De 14 respondenten beheurden tot de zonuunde sekulariseerde groeperings van de Nederlaande bevolking op et plattelaand in et Interbellum. Zi'j heurden niet bi'j iene van de drie grote zulen (Protestaans-kristelik, Rooms-Katteliek, Socialistisch). De oplossing veur de ekenomische perblemen die in de krisistied ontstaon weren was neffens de meersten te vienen in een florerende boe-restaand, deur heur zien as et follement van de maatschoppi'je. Vanuut dat gedaachtegoed wodde ansluting zocht bi'j de NSB. Die ansluting wodde duded as een geleidelike.

Dat verklaorde ok de stappen en stadiums die daornao volgden, zoas kolleberaasie mit de bezetter en, nao de bevri'jding, internering en re-integraasie in de maatschoppi'je.

Mien onderzuuk naor al disse fasen wodde hopen in 1983. Begin jaoren 1980 leefde et goed/fout perspektief nog stark. De respondenten keken vanuut die tied en dat perspektief weeromme op heur verleden. Dat het et verhael dat zi'j vertelden dudelik beïnvloed. Heur eigen rolle in de bezettingstied wodde nogal es onderbelocht en vaeke geunstiger veursteld, zo bliest aj' die vergelieken mit de straffen die heur oplegd wodden. Of dat ok van invloed west is bi'j heur verhael over heur eigen kaampverings is niet iendudig vaaste te stellen. D'r weren niet veul respondenten die heur erverings in donkere kleuren ofschilderden. Wel gavven zi'j an dat eren slecht behandeld wodden en heur oordiel over de kaamleiding was ongeunstig. Et is meugelik dat zi'j, anslutende bi'j et verhael over de deur heur zelf onderbelochte rolle tiedens de bezetting, de suggestie wekken wollen dat zi'j daaromme wat beter behandeld weren. Eenzelde redenering kan gellen veur et verhael over de fase nao de internering, de re-integraasie in de saemenleving. Wodde die ok in relaasie tot de onderbelochte rolle relatief positief kleurd?

Zoas al in de inleiding opmarkt is herschrieven meensken de hieltied weer heur biografie. Dat deden de respondenten ok begin jaoren 1980. En hoe zi'j feit en interpretaasie mingd hebben is niet makkelijk te vaaste te stellen. Wel is dudelik dat zi'j heur deur et doe nog geldende goed/fout perspektief dwongen vuulden om mit heur verleden hiel behoedzem, in heur omgeving liekegoed as tegenover een onderzucker, omme te gaon.

Noten

- 1) Of ik daor altied in slaegd bin, weet ik niet hielemaole zeker. Bepaalde achtergrondgegevens kun toch onwillekeurig naor personen wiezen. In et geval van de veearts is dat wel dudelik, ok al omdat hi'j een autobiografie schreven het waar zien keuze veur de NSB ok an de odder komt. Ok kun bepaalde deur de respondenten vermelde gebeurtenissen in ere publikaosies beschreven wezen (zoas bi'jglieks in et boek van W.H. de Vries (2003), *De regio tijdens de Tweede Wereldoorlog*, dat opstellen over de geschiedenis van (veural) West-Stellingwarf bevat.
- 2) Et gaot om respondenten die in de jaoren 1930 en tiedens de Twiede Wereldoorlog woonachtig weren (11) in of oriënteerd weren op Oost-Stellingwarf (3).
- 3) Et materiaal bestaot uut uutschreven interviews. Van een opnaemeapperaot is gien gebruik maekt, omdat dat meugelik weerstaand en weerommeholendhied oproepen kunnen zol bi'j de respondenten. Ze bin meestal in et Nederlaans uutschreven, daaromme bin de meeste citaoten ok in et Nederlaans.
- 4) Zie ter vergelieking Noorlag, Alie (2007), *Een leven lang gezwegen. Getuigenissen van voormalige NSB'ers en hun familie, Bedum: Profiel Uitgeverij*.
- 5) Appelsche liekt wat oververtegenwoordigd. Dat is liekewel toeval en an de wieze van et zuken van respondenten (via de sni'jballemethode) toe te schrijven. Appelsche kwam trouwens nao Haulerwiek en Oosterwoolde op et dadde plak van de dörpen in Oost-Stellingwarf mit de hoogste NSB-anghang.
- 6) De NSB kreeg in Frieslaand en Noord-Braobant de minste anhang, zie De Jong diel I, 302, Van Mourik 1987, 197.
- 7) *Provinciale Drentsche en Asser courant*, 12-02-1935.
- 8) Warschienlik doelde I. op 'e toespraoke tiedens de NSB-laanddag in Lunteren op 6 juni 1938, waor verschillende sprekers, onder wie Mussert, vunnen dat et kapitalisme et arbeidende volk uutzogt, mar daorbi'j ok wezen op de in heur ogen negatieve invloed van de "Joodsche, marxistische levensopvatting en de uitdragers daarvan, die den arbeider gebruiken, om zelf tot een machtspositie te komen." De arbeider wodt anraoden: "Niet meer gelooven, dat partij zus of zoo het wel weer op zal nemen voor den arbeider in parlement, gemeenteraad of waar dan ook. Maar nu eindelijk inzien, dat nieuwe krachten heel het volk moeten omvatten en binden en dat het volk als geheel, een gemeenschap van kameraden, nieuwe bruggen zal moeten slaan naar de verheffing van heel het Volk, waarvan de arbeiders een zoo levend deel is." *Volk en vaderland*, 6de jaorgang, no. 23, vri'jdag 10 juni 1938.
- 9) Zi'j sprakken mit meer wardering (it äldre minske/een goed mens; D.G.) over de mem van Popping.
- 10) De NSB gruuide nao de kapitulaosie hadde. Disse ni'je leden hoopten veural d'r maotschoppelik op veuruut te gaon. Deur vroege leden wodden zi'j wat denigrerend 'meikevers' nuumd (Van Mourik 1986, 77).
- 11) Nationaalsocialistische Kraftfahrkorps.
- 12) Verslaegen in de kraanten over de berechting van de respondenten heb ik tiedens et onderzoek niet raodpleegd. Ik wol heur zoveul meugelik zonder veuroordiel benaoderen. Tiedens et uutwarken van et onderzoeksmateriaol heb ik van alle respondenten de verslaegen deurneumen.

Literatuur

- Billette, A. (1976),
'Se raconter une histoire..., Pour une analyse révisée de la conversion', in: *Social Compass*, 23, 47-56
- Blom, J.C.H. (1986),
In de ban van goed en fout? Wetenschappelijke geschiedschrijving over de bezettingstijd in Nederland, (integrale herdruk van oratie 1983), in: Abma, G. et al. *Tussen Goed en Fout. Nieuwe gezichtspunten in de geschiedschrijving 1940-1945*, Franeker: Wever, 30-52.
- Dam, Harm Jan (1986),
De NSB en de kerken. De opstelling van de Nationaal Socialistische Beweging in Nederland ten opzichte van het christendom en met name de Gereformeerde Kerken, 1931-1940, Kaampen: J.H. Kok.
- Hofman, J. (1981),
De collaborateur een sociaal-psychologisch onderzoek naar misdadig gedrag in dienst van de Duitse bezetter, Meppel: Boom.

- Jansma, Lammert G. en Geart de Vries (1987),
 Het gebruik van mondelinge bronnen bij het schrijven van regionale geschiedenis, in: Frieswijk, J., L.G. Jansma, Y.B. Kuiper en A.W. Niemeijer (red.) *Frieslands verleden verkend*, Liwwadden: Fryske Akademy, 53-65.
- Jansma, Lammert Gosse (2015)
 Telling a conversion story: Joining, Being Committed to, and Leaving the New Religious Movement 'From the Source of Christ', in: Bulcsú K. Hoppál, (ed.), *Theories and Trends in Religions and in the Study of Religion*, Budapest: L'Harmattan, 179-201.
- Jansma, Lammert Gosse (2017).
 De Wachters van de Nacht en het eindtijddenken, in: *Religie & Samenleving*, Jrg. 12, nr. 1., 52-73.
- Jong, Lou de (1969),
Het Koninkrijk der Nederlanden in de Tweede Wereldoorlog, Deel I, Den Haag: Martinus Nijhoff.
- Jonghe, A.A. de (1982),
Crisis en critiek der democratie: anti-democratische stromingen en de daarin levende denkbeelden over de staat in Nederland tussen de wereldoorlogen, Utrecht: HES-uitgevers.
- Leydesdorff, Selma (2021);
Oral History. De mensen en hun verhalen, Amsterdam: Promitheus.
- Mourik, Rolf. H. van et al. (1983),
 De NSB in Friesland: een politiek randverschijnsel, in: Frieswijk, J. et al. (red.), *Friesland in het interbellum*, 93-125, Liwwadden: De Tille.
- Mourik, R. H. van (1986),
 Bezettingstijd en NSB in Zuid-Oost-Friesland, in: Abma, G. et al., *Tussen Goed en Fout. Nieuwe gezichtspunten in de geschiedschrijving 1940-1945*, Franeker: Wever, 75-92.
- Noorlag, Alie (2007),
Een leven lang gezwegen. Getuigenissen van voormalige NSB'ers en hun familie, Bedum: Profiel uitgeverij.
- Ru, J.H. de, (1980).
Landbouw en Maatschappij. Analyse van een boerenbeweging in de crisisjaren, (Proefschrift, Wageningen).
- Strijd, Kr. (1943),
Wat moet er met de N.S.B-ers gebeuren?, (Derde druk) Almelo: W. Hilarius Wzn.'s Drukkerij en Uitgeverij N.V.
- Vaart Smit, H.W. van der. (1949),
Kamptoestanden, 1944-'45' – 48, Haarlem: Keizerskroon.
- Vossen, K. P. S. S. (2003).
Vrij vissen in het Vondelpark. Kleine politieke partijen in Nederland 1918-1940, Amsterdam: Wereldbibliotheek.
- Vries, W.H. de (2003),
De regio tijdens de Tweede Wereldoorlog, Berkoop/Oldeberkoop: Stichting Stellingwarver Schrieversronte.
- Werkgroep Herkenning (2021),
Compendium 1981 – 2021. Ervaringen van kinderen en kleinkinderen van 'foute ouders', (Derde druk), uitgave de Stichting Werkgroep Herkenning.
- Werkgroep Herkenning (20211),
Ik zag de maan op een steeltje staan. 40 jaar Stichting Werkgroep Herkenning 1981-2021, Utrecht: uitgave van de Stichting Werkgroep Herkenning.

(In et Stellingwarfs vertaald deur Sietske Bloemhoff)

OTTO, HEER VAN BUIL

DEUR: FRANK SPIJKERS

DE HOND 10

De maatregels bin niet meer neudig, now Felix een honnrener an et zuken is, heer Otto.

'Ik heb goed
inzicht in mijn
financiële situatie'

UW BEDRIJF OOK IN ACCONDITIE?

- ✓ Adequate bedrijfsvoering
- ✓ Gedegen administratieve organisatie
- ✓ Gezonde financiële huishouding

- 📊 accountancy
- 📈 belastingadvies
- 📊 strategisch advies
- 🛡️ accountantscontrole
- ⚖️ juridisch advies
- 👤 werkgeversservice

